

Kuhnuri

Suomalaisen miehen
representaatioita nykytaiteessa

Ilai Elias Lehto

Opinnäytetyö
Toukokuu 2016

Tampereen ammattikorkeakoulu
Kuvataiteen koulutusohjelma

TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu
Kuvataiteen koulutusohjelma

LEHTO, ILAI ELIAS:

Kuhnuri

Suomalaisen miehen representaatioita nykytaiteessa

Opinnäytetyö 49 sivua, joista liitteitä 2 sivua

Toukokuu 2016

Opinnäytetyöni kirjallinen osio käsittelee suomalaisesta miehestä muodostuvaa kuvaa internet-kommenteissa ja suomalaisessa nykytaiteessa, sekä sitä miten mieskuvasta keskustellaan. Tutkin miten ja missä määrin kansallisuuden rajaamasta mieheydestä muodostuva stereotyyppinen ja ristiriitainen kuva vaikuttaa omalta osaltaan miesten kriisiytymiseen ja sukupuolisuuden kokemukseen.

Olen ammentanut esimerkkejä mediassa ja internetin keskustelualustoilla julkaistuista mielipiteistä sekä teokseni materiaaliksi, että tutkielmani pohjaksi ja aineistoksi. Miehille asetetut määritelmät ja vaatimukset korostuvat näissä mielipiteissä vahvasti ristiriitaisina ja osin absurdeina. Suomalaisessa nykytaiteessa stereotyyppinen suomalaisen miehen representaatio on esillä harvemmin ja hienovaraisemmin. Osoitan tarkastelun kohteeksi valitsemieni taiteilijoiden ja heidän töidensä kautta mieskuvan ilmenemismuotoja.

Ääni- ja veistosinstallaatio *Kuhnuri* on syntynyt ja muotoutunut tämän keskustelun myötä, osin esittämään ja osin hajottamaan syntynyttä yksipuolista sananvaihtoa ja merkityksien luomisprosessia. Usein mitättömänä ja triviaalina kuitattu anonyymi internetin *vihapuhe* nostetaan teoksessa tarkastelun alaiseksi ääneen luetun aineiston pohjalta. Puheelle annetaan konkreettinen heijastuspinta, villaveistos valkoisesta miehestä, jonka ääneen myös katsoja voi pysähtyä hetkeksi pohtimaan kysymyksenasettelua siitä mitä on *suomalaisen miehen kriisi* ja miten siitä puhutaan.

mieskuva, suomalaisuus, mieheys, maskuliinisuus, sukupuoli-identiteetti,
tekstiiliveistokset, installaatiot, vihapuhe

ABSTRACT

Tampereen ammattikorkeakoulu
Tampere University of Applied Sciences
Bachelor of Culture and Arts

LEHTO, ILAI ELIAS:

The Drone

Representations of Finnish men in contemporary art

Bachelor's thesis 49 pages, out of which appendices 2 pages

June 2016

The topic of the written part of my thesis is the image of Finnish man created in the internet conversations and in the contemporary art in Finland. I also focus on how that image is discussed. I examine to what extent the stereotypical and contradicting culture-bound masculine imagery affects the crisis of masculinity and how men experience their gender.

I have compiled examples of the comments presented in media and in the Internet discussion forums to be used in my artwork as well as to create a foundation and source material for my thesis. The pre-set definitions and requirements for men are highlighted in these opinions strongly contradictory and absurd. In the field of Finnish contemporary art, however, the stereotypical perceptions of men are featured in a more subtle way. I point out some of the ways masculine imagery is presented via several artists and their respective artwork.

The sound and sculpture installation *Drone* was born out of and shaped by this debate. It acts partly as a presentation of and partly to disperse the one-sided exchange of words and process of creating meanings. In the artwork the trivial anonymous Internet *hate speech* is lifted upon inspection as it is read out loud on recordings. The speech has a concrete reflecting surface in a form of a sculpture of the white man, upon which the viewer can pause for a moment to formulate the question of what is *the crisis of the Finnish man* and how it is discussed.

view of men, finnish identity, manhood, masculinity, gender identity, textile sculptures, installations, hate speech

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	5
2	MIES PUHEENAIHEENA.....	7
2.1	Suomalaisen miehen määritelmä.....	7
2.2	Mies ikiroolien maailmassa.....	10
2.3	Anonyymia puhetta miehistä.....	11
3	MASKULIINISUUDEN REPRESENTAATIO.....	14
3.1	Miestaidetta.....	15
3.2	Miehuuskokeita.....	17
3.3	Miesten kuvia.....	21
3.4	Miehin toiseus.....	27
4	KUHNURIN ANATOMIA.....	32
4.1	Kuhnuri syntyy.....	33
4.2	Ääneen puhuttua.....	35
4.3	Tila ja installaatio.....	38
4.4	Yleisö ja palaute.....	40
5	SELVIÄÄKÖ SUOMALAINEN MIES?.....	43
	LÄHTEET.....	45
	KUVALUETTELO.....	47
	LIITTEET.....	48
	Liite 1. Teostiedot.....	48
	Liite 2. Teosteksti.....	49

1 JOHDANTO

Sekä opinnäytetyöni taiteellisessa osassa, ääni- ja veistosinstallaatiossa *Kuhnuri*, että tässä kirjallisessa osiossa lähestyn suomalaisessa yhteiskunnassa jo vuosikymmeniä puhututtanutta ilmiötä nimeltä *suomalaisen miehen kriisi*. Miten ollaan mies, millaisia sukupuolisia ominaisuuksia ja vaatimuksia mieheydelle luodaan suomalaisessa julkisessa keskustelussa ja mitä taas ilmaistaan vain käydyn keskustelun marginaaleissa, heitoissa ja sivuhuomautuksissa? Keskityn pääosin tämän keskustelukulttuurin tuoreimpaan reunailmiöön eli internetissä vellovaan anonyymiin kommentointiin. Ammennan yleisökeskustelusta teokseni konkreettista sisältöä, ääniraidoiksi puhuttua suodattamatonta tekstimassaa pyrkien tuomaan tarkasteluun akateemisen sukupuolentutkimuksen ja tasa-arvopyrkimysten alla elävän diskurssin, joka ehkä omalta osaltaan paljastaa ja nostaa esiin syitä ja seurauksia suomalaisen miehen oletetusta pahoinvoinnin tilasta. Asetan teokseni ja sen kommentoiman tavan puhua ja määrittää miehisyyttä myös historialliseen kontekstiin. Kysyn missä määrin suomalaisen miehen määritelmät ovat nykyään samoja kuin ennen ja nähtävissä myös internet-kommenttiraidan yleistyksissä ja ylilyönneissä? Onko mieheksi syntyminen suomalaisessa yhteiskunnassa pesti yksinäisyyteen, alkoholismiin ja masennukseen ja missä nykypäivän suomalaisen miehen kriisin siemenet on kylvetty? Selviääkö suomalainen mies?

Kirjallisessa osiossa en etsi yksiselitteisiä vastauksia yllä esittämiini kysymyksiin, vaan tarkastelen niitä yhtenä osana laajempaa sukupuolitettua kulttuuria ja keskityn nykytaiteen miehestä kertoviin kuviin eli mieheyden representaatioihin. Missä määrin puheessa esiintyvät mieheyden esittämistavat ja määritelmät heijastuvat ja toistuvat suomalaisessa nykytaiteessa – tavassa tehdä taidetta, teoksissa ja niiden tulkinnoissa tai arvioinnissa. Kuten omassa taiteellisessa työskentelyssäni, poimin myös kirjallisessa osiossa anonyymejä mielipiteitä internetin mielipidetulvasta sellaisenaan edustamaan suodattamatonta ja korutonta diskurssia, jonka ristiriitaisissa julkilausumissa joko on tai ei ole elementtejä siitä mikä koetaan yleisluontoisesti tai yhteisöllisesti suomalaisen miehen ominaisuuksiksi. Kuten seuraavassa nimettömässä keskustelunavauksessa, joka on ensimmäinen ääneen luettu kommentti *Kuhnurin* ääniraidalla, ne onnistuvat usein kaikessa vihaisuudessaan kertomaan paitsi vastakkaisen sukupuolen pettymyksistä ja vaatimuksista, myös yhteiskunnan asenteesta ja mieheyden murroksesta ylipäätään:

Huonoja puhumaan, pillu aina mielessä, epäluotettavia pettureita, huonoja lastenhoidossa, sosiaalisesti kömpelöitä, kyvyttömiä merkitseviin ja pysyviin ihmissuhteisiin, solmussa tunteidensa kanssa (olettaen, että miehillä niitä on) jne. Miksi miehet ovat paskoja?

(Vierailijan kommentti internetkeskustelussa *vauva.fi*-foorumilla)

Opinnäytteessäni valitsen muutamia suomalaisia kuvataiteilijoita ja heidän teoksiaan tarkasteltavaksi rinnakkain suomalaisesta miehestä muodostuneen kuvan kanssa. Koska olisi mahdotonta käsitellä kaikkia miesten tekemän tai mieheyteen liittyvän taiteen eri osa-alueita, olen rajannut käsittelemäni teokset ja taiteilijat esimerkeiksi tavoista, joiden kautta perinteisen suomalaisen mieskuvan voi löytää nykytaiteesta. Olen valinnut taiteilijoita tarkastelun kohteekseni kolmen eri määritelmän kautta. *Tekijyyden*, jossa maskuliiniseksi mielletty tekniikka tai työskentelytapa teoksessa ja sen toteuttamisessa toisintaa määrätynlaista mieskuvaa. *Mieheyden kuvaamisen*, jossa miehiä tai miehisyiden piirteitä pyritään dokumentaarisen valokuvan keinoin esittämään sellaisenaan. Viimeisenä *toiseuden*, marginaaliryhmien taiteen, jossa rikotaan perinteisesti hyväksytyä maskuliinisuutta ja mieskuvaa tuottaen tilalle uudenlaista mieheyden tilaa esimerkiksi homoseksuaalisella kuvastolla.

Opinnäytetyöni lopuksi tarkastelen missä määrin sukupuolisuuden representaatiot ovat vain kangastuksia – sanojansa toteutumattomia merkityksenantoja, joista ei ole määrittämään tyydyttävästi ainuttakaan sukupuolta. Sanoja, joita toistamalla tuotetaan kahlitsevaa sukupuolisuutta ja sen vaatimuksia yhä uudestaan, mutta joilla toisaalta mahdollisesti taitavasti verhotaan ja naamioidaan jotain yleisinhimillisempää ja haavoittuvampaa. Pohdin onko nykytaide koskaan vapaa esittämään todellista ihmistä sukupuolisten roolisuoritusten takana. Saako nykytaiteessa ylipäätään esittää sukupuolta? Lukemattomien määritelmien ja stereotyyppien seassa työskennellessäni kaipasin pehmeän ja alistetun kuhnurin tai kovan ja väkivaltaisen äijän jälkeistä miestä. Puheesta tuotetusta sukupuolisuudesta riisuttua ihmistä representaatioiden ja määritelmien takana. Miestä joka voi viimein vapautua esittämisen taakasta.

2 MIES PUHEENAIHEENA

Suomalaisen miehen määrittelemisen ei ole suoraviivaista. Mieheyden tyhjentävä muutaman lauseen määritelmä, kuten sukupuolen ylipäätään, on käytännössä mahdotonta. Miehet jokaisessa valtiossa ovat aina yksilöitä, eikä heistä voi sanoa juurikaan mitään sellaista mikä pätsi kaikkiin. On olemassa vain mielipiteitä ja yleistyksiä, tilastoja ja keskiarvoja. Valotan asiaa tarkemmin sukupuolentutkimuksen kautta, sekä esitän muutamia esimerkkejä asioista, jotka hyväksytään yleisluontoisesti suomalaisen miehen piirteiksi. Tutkin kulttuurisesti hyväksytyjen mieheyden esittämistapojen ristiriitaisuutta nyky-yhteiskunnan identiteettien paljoudessa, sekä sitä miksi miesten nähdään ajautuneen kriisiin ja miten suomalaista miestä verrataan usein muiden kansallisuuksien miehisiin arkkityyppeihin ja mielikuviin.

2.1 Suomalaisen miehen määritelmä

Yksinkertaisuudessaan suomalainen mies on hyvinvointivaltio Suomessa asuva, mahdollisesti syntynytkin ihmislajin miespuolinen edustaja. Filosofian professori *Élisabeth Badinter* aloittaa kirjansa *Mikä on mies* sanoilla: *XY on miehen kromosomikaava. Jos kaikki sujuu niin kuin pitää, nämä kaksi kromosomia, jotka tiede paikansi lopullisesti vuonna 1956, käynnistävät sen sukupuolisen eriytymisen, jonka tuloksena miehestä tulee mies eikä nainen.* (Badinter 1992, 11.)

Kiistämättömän biologisen eriytymisprosessin lisäksi suomalainen mies on hyvin paljon muutakin – puheen ja mielikuvien merkityksissä. Mieheydelle eli maskuliinisuudelle ylipäätään löytyy lukemattomia kulttuurisidonnaisia mittareita, stereotypioita ja ennakkokäsityksiä. Miestutkija *Arto Jokinen* luettelee länsimaisessa kulttuurissa yleisesti maskuliinisina ominaisuuksina pidettävän toiminnallisuutta, hallitsevuutta, suoriutumista, rationaalisuutta, kilpailullisuutta, fyysistä voimaa ja väkivaltaa. Maskuliinisuus määritellään usein lähtökohtaisesti suhteessa feminiinisyteen eli naissukupuoleen. Käytännössä se voidaan tehdä esittämällä mitä mies ei ainakaan voi tai saa olla. Jokisen mukaan maskuliinisuuteen eivät missään tapauksessa kuulu feminiiniseksi määritellyt piirteet, kuten yhteisöllisyys, emotionaalisuus tai empaattisuus. (Jokinen 2000, 8.)

Sukupuolentutkimuksen juuret ovat naistutkimuksessa, josta tuli oma monitieteellinen opetus- ja tutkimusalansa Yhdysvaltain yliopistoissa 1960-luvun lopussa ja 1970-luvun alussa. Sitä aiemmin naislähtökohtaista tutkimusta sukupuolta käsittelevistä aiheista oli tehty jo naisliikkeen piirissä. Feministisen ajattelun puitteissa on perinteisesti ollut kaksi toisilleen vastakkaista tapaa suhtautua eroon naisten ja miesten välillä. Toinen on vastustanut käsitystä essentiaalisesta erosta ja toinen on rakentanut näkemyksensä juuri tällaisen eron varaan.

Suomalainen mies voidaan määritellä esittämällä mitä hän ei ole. Ainakaan suomalainen mies ei ole ulkomaalainen, siis vieras. Kaikista maailman muista miehistä juuri hän edustaa suomalaista perimää ja kulttuuria ja kannatta perinteisiä suomalaisia (kristillisiä) arvoja. Arvopohja esiintyy vahvana määritelmänä Espoolaisen psykoterapeutin *Mirjami Parantin* luonnehdinnassa suomalaisesta miehestä.

Suomalainen mies elää oppiensa mukaisesti. Hänelle merkitsevimpiä ovat työ, isänmaanpuolustus ja perhe. Opittuja aiemmilta, ehkä, silti kasassa pitäviä arvoja. Työ ei ole vain toimeentuloa, työ on myös kunnia. Työ on arvo, joka kantaa eläkeikään. (Parant 2015, puheenvuoro.uusisuomi.fi)

Suomalaisen miehen perinteisten arvojen keskiössä on perimä ja sen puolustaminen, oman perheen ja työn kautta toimiminen. Alkuperä ja sen periytyminen takaavat suomalaisen miehen aseman, perheellisyys takaa heteroseksuaalisen hegemonian ja miehisen päätäntävällän perheen päänä. Näistä kolmesta merkittävimpään asemaan nousee työ, jota edellytetään jokaiselta suomalaiselta mieheltä. Työ on ollut paitsi miehen arvon, myös ylipäättään ihmisarvon mittari suomalaisessa yhteiskunnassa.

Matti Kortteisen tutkimuksessa Kunnian kenttä (1992), hän toteaa suomalaisten miesten ja naisten ansaitsevan ihmisarvonsa työn kautta mutta eri tavoin, ts. työ sekä antaa arvon, että sukupuolittaa arvon saajan mieheksi ja naiseksi.

Sen mukaan työ on kovaa riippumatta siitä, kuka puhuu, mistä työstä on kysymys ja missä elämänvaiheessa kertoja on. Nuoret ja vanhat, miehet ja naiset kertoivat tarinaa, jossa elämä yleensä ja työ erityisesti on kovaa, selviäminen pakollista ja kertoja on ylpeä selviytymisestään.

Jos työ ei ole kovaa, puhuja ei ole uskottava. Hän ei ole avoin eikä aito.
(Jokinen 2000, 211-212.)

Miehen elämän pohja ja sen mielekkyys ovat vahvasti kiinni työnteossa, jonka avulla rakentuvat monet muutkin miehisyyden mittarit. Suomalainen miesideaali on rehti, reipas ja aikaansaava. Hän tekee sen mitä lupaa, hänen sanaansa voi luottaa. Hän ei puhu paljon, mutta puhuu suoraan. Tätä ominaisuutta pidetään arvossa suomalaisessa yhteiskunnassa ja sen katsotaan olevan osa suomalaista kansanluonnetta. Maahanmuuttajille suunnattu tietopaketti Suomesta kertoo suomalaisen puhetyylin olevan suora ja mutkaton. Suomalaiset sanovat asiat suoraan ja rehellisesti. Suomessa oletetaan, että ihmiset todella tarkoittavat mitä he sanovat.

(Infopankki.fi 19.09.2014, tietoa Suomesta.)

Mutta suomalaisen miesideaalin ja positiivisten määritelmien lisäksi suomalaiseen mieheen liitetään perinteisesti myös paljon negatiivisiksi koettuja piirteitä. Häntä pidetään yleensä takapajuisena, väkivaltaisuuteen taipuvaisena ja surkuteltavana olentona. *Finlandia*-palkittu kirjailija *Sofi Oksanen* luonnehtii suomalaista miestä tanskalaisessa *Deadline*-ajankohtaisohjelmassa näin: *Tyypillisellä suomalaisella miehellä ei ole sanoja tunteiden ilmaisemiseen, vaan hän korvaa sanojen puutteen väkivallalla.* (Iltasanomat.fi 24.11.2009, Sofi Oksanen haukkui suomalaiset Tanskassa.) Tämänkaltainen määritelmä toistuu huomattavan usein niin mediassa, keskustelukulttuurissa kuin populaarikulttuurissakin. Suomalainen mies on juro ja kärsii kommunikointivaikeuksista. Hän tuppaa umpimielisyydessään masentumaan. Hän on sosiaalisesti huomattavasti kömpelömpi kuin esimerkiksi eteläeurooppalaiset lajikumppaninsa. Tätä vajavaisuuttaan suomalainen mies paikkaa monesti alkoholinkäytöllä, joka liiallisissa määrissä aiheuttaa lisää ongelmia ja syventää jo entisestään mahdollisia mielenterveysongelmia, kuten lauletaan hyvin tunnetussa *Eppu Normaalin* kappaleessa *Murheellisten laulujen maa: Keskeltä kumpujen mullasta maan, isät ylpeinä katsovat poikiaan, kun työttömyys, viina, kirves ja perhe, lumihanki, poliisi ja viimeinen erhe.* (Eppu Normaalin levyltä *Tie Vie*, 1982.)

Yhteenvedon voidaan todeta, että nykykeskustelussa muodostuu väritynyt mielikuva perinteisestä suomalaisesta miehestä yhtäältä toimeliaana ja kykenevänä väsymättömänä uurastajana toisaalta puhekyvyttömänä ja avuttomana luuserina.

2.2 Mies ikiroolien maailmassa

Suomalaista miestä yhtenä tosiasiallisena konstruktiona ei ole olemassa, vaan mieheyden ominaisuudet ja ulottuvuudet tuottuvat toiston myötä ihmisten puheissa, kirjoituksissa ja kuvissa, etenkin mainonnassa. Miestutkija *Arto Jokisen* mukaan miehet vain esittävät miehuuttaan, jonka määrittelee kulttuurinen maskuliinisuus. Se sisältää oletuksen siitä, miten miehen kuuluu kävellä, puhua, ajatella, tuntea ja rakastella. Tärkeintä esityksessä on, ettei herätä epäilyksiä omasta miehuudestaan. Kulttuurisesti hyväksytyjä tapoja olla mies esiintyy toki useita päällekkäin yhtä aikaa, mutta niissä on tiettyjä ehdottomia määreitä. Suomalaisiksi tavoiksi Jokinen luettelee esimerkiksi sen etteivät miehet käytä hameita, ovat heteroseksuaaleja ja suhtautuvat epäluuloisesti tai halveksuen naisiin. (Jokinen 2000, 213.)

Suomalaisen miehen esitys on representaatio, joka viestii maskuliinisuutta kulttuurisesti hyväksytyjen pelisääntöjen mukaan. Historiallisesti tämä tarkoittaa yhdenlaista, jo aiemmin luonnostelevaa miehen mallia: aitoa, rehtiä suomalaista työmiestä. Mutta koska säännöt ja määritteet ovat kulttuurisidonnaisia ja nykyään yhä useammin suhteessa kuvallisiin representaatioihin ja valtakulttuuriin, miehen malleja syntyy tai paremminkin tuottuu jatkuvasti lisää. Tästä on vastassa etenkin mainonta, joka käyttää hyväkseen sukupuolisuuden performatiivisuutta ja luo sen avulla ihmisille uusia tarpeita. Myös elokuva- ja musiikkiteollisuus ovat omaksuneet tavan tuotteistaa sukupuolisuutta ja monella tapaa lähestyvät tai jopa yhtenevät mainonnallisuuden kanssa luomalla idoleita ja heidän edustamiaan mieheyden representaatioita. Identiteeteistä on tullut helposti päälle puettavia ja näyttäviä, mutta myös kertakäyttöisiä – niin myös miesidentiteetistä. *Cathy Schwichtenbergin* mukaan sukupuoli tulisi käsitellä *kulttuurin koodaamaksi sosiaalisiksi performanssiksi ja tyyliksi eikä niinkään biologian tai edes identiteetin alueeksi. Sukupuoliset pelit ja leikit korostavat sukupuolen haurautta, sen luonnetta puhtaasti keinotekoisena tuotteena.* (Schwichtenberg 1992, 73.)

Sukupuolisuuden keinotekoisuus mahdollistaa miesideaalien yhtäaikaisen olemassaolon. Koska sukupuoleen kuitenkin vielä suhtaudutaan monelta osin muuttumattomana, biologisena, ylhäältäannettuna ihmisen ominaisuutena, nämä useat ristikkäiset miesideaalit luovat monitasoisia paineita miehen esittämiseen ja kulttuurisesti hyväksytyjen esittämistapojen omaksumiseen. Hallitsevat

sukupuolistereotyytiat muodostuvat silti yhä paljolti menneisyyden totutuista, perinteisistä malleista. Tosin on huomionarvoista mainita, että tosiasiaa perinteinen mieheys ei koskaan ole toteutunut menneisyydessäkään. Miehet ovat monenkirjava joukko ihmisiä, jotka ovat kukin tavallaan oppineet ja sopeutuneet yhteiskunnan normittamaan sukupuolisuuteen. Perinteinen miehen malli saattaa olla ahdas ja tukahduttava konstruktio, josta pyritään tietoisesti vapautumaan. Miehen ei 2000-luvulla enää tarvitsekaan olla vain yhtä asiaa. Mieskuvan murtuminen on auttanut marginaaleihin pakotettuja miesryhmiä löytämään omia tapojaan ilmaista sukupuolisuutta, mutta samalla se on asettanut perinteisen miehen arvomaailman räikeään vastavaloon nykyajan vaatimusten kanssa. Se mikä ennen oli hyve ja arvostettava ominaisuus suomalaisessa miehessä voidaan nyt tulkita nukkavieruna jämähtäneisyytenä, ellei peräti kokonaan hyljeksittävästä ja häpeällisenä. Muutos on tapahtunut suhteellisen nopeasti. Miten suomalaisesta miehestä tuli epäsuosittu hylkiö?

2.3 Anonymia puhetta miehistä

Nykyajan suomalainen mies tuntuu rimpuilevan ja hapuilevan eteenpäin pimeässä. Toisaalta hän on vapaa miesvaltaisessa yhteiskunnassa tekemään juuri niin kuin tahtoo. Lasikatot eivät pidättele, liksaakin saa aina naiskollegaa mittavammin ja seksuaalisesti aktiivisen miehen puuhia ei katsota kieroon, vaan päinvastoin glorifioidaan. Hän saa ottaa kuppia, remuta ja rellestää miten mieli tekee, sillä *pojathan ovat poikia*. Mutta kuitenkin suomalaisten miesten harvoin kuuluvissa puheenvuoroissa kuultaa hätä ja hämmennys, naisten paljon kuuluvammassa äänenpainoissa tyytymättömyys ja turhautuminen.

– *Tää on ehkä vähän epämäärästä... mulle ei siis ole tapahtunu mitään dramaattista, kukaan ei ole kuollut tai jättäny mua tai mitään. Mutta mulla on vaan ollu pitkään tämmönen epämääräinen tunne että tässäkö tää elämä nyt oli.*

– *Mmmm.*

– *Ehkä mä kerron vähän taustaa. Mä täytän kohta kolmekymmentä, mä olen onnellisesti naimisissa, meillä on kaks lasta, kolme- ja yksivuotiaat. Mullon hyvä työpaikka jossa mä pärjään ihan hyvin... asunto on ja iso asuntolaina ja opintovelat vielä päälle, mutta ei meillä ole siis taloudellisesti mitään hätää. Tää kuulostaa varmaan siltä että mitä mä tässä valitan... mutta jotenkin semmonen tyhjä olo että tässäkö niinkun kaikki...*

- *Ymmärrätsä siis että mä olen opiskellu hyvän ammatin, perustanu perheen, hankkinu oman asunnon... mitä sitten? Onks tää nyt niinkun valmista... onks koko loppuelämä nyt sitten tätä.*
(Sauri 1998, 9.)

Sitaatti on anonyymiltä miespuoliselta soittajalta *Pekka Saurin* juontamassa radio-ohjelmassa *Yölinja*. *Yölinja* oli vuosina 1986–2002 lähetetty *Radio Cityn* ja myöhemmin *Radio Suomen* kontaktiohjelma. Lainausta on Pekka Saurin kirjasta *Hyvä mies*. Sauri keskusteli *Yölinjan* aikana liki kahdeksantuhannen tuntemattoman soittajan kanssa. Heistä n. 40% oli miehiä, usein humalassa. Saurin kokemuksen mukaan suomalainen mies tosiaan vaikuttaa olevan kriisissä. Hän sanoo 1900-luvun päättyneen miessukupuolen hämmennykseen, riittämättömyyteen, syyllistämiseen ja syyllistymiseen. (Sauri 1998, 9.)

Sauri tulkitsee tasa-arvon mukanaan tuoman uuden pehmeän mieskuvan ja keskustelukulttuurin olevan yksi syytä ristiriitoihin miesten ja naisten välisissä suhteissa. Tasa-arvo vaatii mieheltä muuttumista, mutta mieheen kohdistuvat odotukset ovat eri tilanteissa erilaiset ja joskus täysin vastakkaiset. Miehisen vallankäytön ja alistamisen vuosituhanneen perintö määrää vieläkin miehen ja naisen suhteita. Sauri tulkitsee miesten luovuttaneen keskustelun miesten ja naisten suhteesta ja yleensä ihmisenä olemisesta yksinomaan naisten käsiin. Keskustelu toteutuu naisten ehdoilla ja naisten valitsemista puheenaiheista naisten hallitsemalla kielellä. Kärjistyimmillään tämä on hänen mukaansa johtanut siihen, että miesten puolustuspuheenvuorot leimautuvat jo lähtökohdiltaan kelvottomiksi siksi, että ne tulevat miessukupuolen edustajien suusta. Yhtälö on miesten kannalta mahdoton: mies ei oikeastaan saisi olla mies, koska mieheys tarkoittaa itseasiassa naisten alistamista, hyväksikäyttöä ja syrjimistä. Jos mies kuuliaisesti luopuu huonosta mieheydestään, hänestä tulee monen naisen silmissä tosipaikan koittaessa kyvytön. (Sauri 1998, 18-19.)

Avoimissa ja usein anonyymeissa nettikeskusteluissa, joita käydään verkkolehtien foorumeilla ilmenee vahvasti, että (suomalaiset) naiset todella ovatkin kärkkäitä arvostelemaan ja määrittelemään kumppaneitaan ja miestä noin ylipäätään. Sosiologi *Henry Laasanen* on sivustolla *Terve.fi* pitämässään blogissa listannut tyhjentävästi *suomi24.fi*-keskustelufoorumien osastolta *Monikulttuuriset suhteet* poimittuja kommentteja suomalaisen miehen vioista:

Mitä tarjottavaa teillä miehillä on suomalaiselle naiselle? Suomalaisella miehellä on usein huono itsetunto. Ei osaa keskustella, vaan panttaa tunteet sisälleen.. kunnes tappaa itsensä ja/tai perheensä. Suomalainen mies ei osaa purkaa patoutumiaan muuten kuin jatkuvasti ryyppäämällä, olemalla väkivaltainen. Tiesitkö että vuodessa tehdään 1000 itsemurhaa, joista ainakin 80% tekee mies. Suomalainen mies on yleensä ylipainoinen, huonokuntoinen ja ruma! Suomalainen mies ei osaa pukeutua ja hänellä ei ole minkäänlaista tyylijatua, eikä yleensä tapojakaan.. katsos kun suomalainen mies ei osaa pitää hauskaa ja olla sosiaalinen kuin vain KÄNNISSÄ!! Suomalainen mies ei enää edes elätä perhettään, vaan nainen käy töissä ja tuo puolet elannosta perheeseen. Tämän lisäksi nainen hoitaa lapset, kodin ja perheen.. Naisella on kaksi työtä. Mies avustaa kodin töissä, jos viitsii ja jaksaa. Naisen pitäisi ehtiä pitämään huolta itsestään ja olla hehkeä rakastaja.

(Laasanen 22.11.2014. Monikulttuurisen miehen edut.)

Naisten tyytymättömyys ilmenee kaunistelemattomana netin syövereiden vuodatuksista ja vaikka monet niistä voidaan laskea ylilyönneiksi tai tarkoitushakuisiksi provokaatioiksi kertovat ne sellaisinaankin sukupuolten vastakkainasettelusta ja sukupuoliroolien murroksessa paikkaansa etsivän miehen ahdingosta. Miesten ja naisten välisen valtataistelun voidaan nähdä kärjistyvän tilanteessa, jossa tasa-arvopyrkimyksiä voi käyttää lyömäaseena ja miesten sosiaalisista ja yhteiskunnallisista ongelmista syyllistää koko sukupuolta. Tietenkään miesten kriisiytyminen ei näyttäydy kaikkialla yhteiskunnassa, kaikkien tai edes suurimman osan miehistä elämästä millään tavalla. Merkkejä tämänkaltaisesta keskustelukulttuurista ja vastakkainasettelusta tiheää kuitenkin yhä enenevässä määrin yhteiskunnalliseen keskusteluun eri tavoin mediassa ja politiikassa, usein miesaktivistien ja ns. feministikriitikoiden kautta. On vaikeaa määritellä missä mittakaavassa mieheyden kriisi on todellinen yhteiskunnallinen ilmiö ja missä määrin se on vain puheen tasolla ilmenevää provokaatiota ja mahdollista omaneduntavoittelua. Keskustelua kuitenkin käydään lukuisilla eri tahoilla ja se on todennäköisesti yhä kiihtymässä.

3 MASKULIINISUUDEN REPRESENTAATIO

Länsimainen taide on ollut miesvaltaista läpi historian. Kuvataiteen instituutioiden ovet pysyivät visusti suljettuina naisilta, eikä heidän tuottamansa taide saanut samaa tunnustusta kuin miestaiteilijoiden. 1960-luvulla feminismin nousun myötä naiset alkoivat lopulta saada tilaa taidekouluissa, gallerioissa ja taidehistoriassa. Postmodernin tasa-arvon aikakaudella elettyä naisten taide on jo vakiinnuttanut asemansa. Suomalaisen nykytaiteen 2000-luvun menestystarinat tuntuvat kumpuavan erityisesti naistaiteilijoiden reviiiriltä. Siksi on mielenkiintoista tarkastella miksi juuri nyt toistuvasti nostetaan erikseen esille juuri miestaiteilijoita ja heidän tekemäänsä taidetta, jopa oman eriytyneen kategoriansa, *miestaiteen* alle.

Koska mieheys on ollut oletusarvoista, sen luomia konventioita, tapoja esittää ja tehdä sekä arvottaa taidetta on alettu kyseenalaistaa vasta verrattain myöhään. Tarkastelen kahden kuvataiteilijan, *Antti Laitisen* ja *Anssi Kasitonin* työskentelytapojen kautta miten perinteisesti hyväksytyt suomalaiset miestyypit ja työn arvostus ovat esillä suomalaisessa nykytaiteessa. Suomalaisen miehen myyttiset ominaisuudet ovat osittain siirtyneet suoraan myös kuviin suomalaisista miehistä ja siihen miten heitä esitetään. Suomalaisista valokuvataiteilijoista tutkin *Jouko Lehtolan* ja *Juuso Westerlundin* tapoja kuvata suomalaista miestä. Mieheyden tai miehiseksi koettujen piirteiden esittämiseen ei myöskään tarvita suoranaisesti ihmistä, pelkkä symboli riittää. Mieheys on luettavissa myös valokuvataiteilija *Harri Pälvirannan* valokuvasarjassa ampuma-aseista. Perinteistä mieskuvaa toisintavien teosten rinnalle nostan kahden hyvin erilaisen suomalaisen taiteilijan homoseksuaalisuuteen, himoon ja identiteettiin keskittyneet tuotannot. Piirtäjä *Touko Laaksosen* eli *Tom of Finlandin* rohkeat eroottiset kuvitukset auttoivat aikanaan piilottelevan, epämiehiksi leimattua miesryhmää etsimään omaa identiteettiään ja seksuaalisuuttaan. Kuvataiteilija *Reima Hirvosen* intiimeissä ja henkilökohtaisissa himon ja seksuaalisuuden kuvakollaaseissa käännyttään sen sijaan sisäänpäin, traumojen ja häpeän alkulähteille. Molemmat taiteilijat etsivät edustamansa vähemmistön miehisyden oikeutusta, mutta eri tavoin. Toinen korskean ylpeyden, toinen häpeän ja synninpäästön kautta.

3.1 Miestaidetta

Mitä miestaide sitten on ja mitä se kuvaa? Suomalaisen miehen sielunelämäkö? Miehiä tunteenilmauksia on pyritty kuvaamaan niin kirjallisuudessa, laulunsanoissa kuin elokuvissakin. Miesten tunteet eivät tunnu silti kuitenkaan alistuvan tyhjentävästi tulkinnalle, sillä vieläkin puheessa elää vahvana käsitys suomalaisen miehen tunnekyvyttömyydestä, jopa tunnevammaisuudesta. Jotain kummallisen aineetonta miesten tunteissa on verrattuna esimerkiksi naisten tunteisiin. Jos miehillä tunne-elämää sattuu esiintymään, se voidaan käsittää poikkeustilana. Mies ei pienistä itke, kunhan tirauttaa silloin tällöin poskellensa yksinäisen kyyneseen. Tai sitten on tapahtunut jotain niin järjestyttävän kamalaa, että mies pakenee metsään huutamaan keuhkojensa pohjasta tai ryyppää viikon putkeen.

Kuvataiteessa tunnetta on käsitelty lukemattomin eri keinoin ja tunne-elämyksen synnyttäminen voitaneen lukea yhdeksi taiteen päätarkoitukseksikin. Miespuolisten taiteilijoiden teoksien jännitteitä ja emotionaalisia latauksia ei välttämättä eritellä juuri miehen aikaansaannoksiksi, vaan ne useimmiten henkilöidään taiteilijaan itseensä ja mielletään osaksi hänen taiteilijaidentiteettiään. Naisten taidetta arvostellaan usein paljon selkeämmin sukupuolierottelun kautta ja teosten sisältöihin tartutaan juuri naiseuden kautta. Äitiys, naiseksi kasvaminen, kauneusihanteet ja seksuaalisuus ovat esimerkkejä sellaisten kokemusten ja aiheiden kuvaamisesta, jotka ymmärretään juuri tekijänsä sukupuolen kautta. Sen sijaan miehillä tuntuu olevan kirjoittamaton etuoikeus ”rankkaan” tunne-elämään, jota voi ilmentää esim. groteskeilla kuva-aiheilla vaikkapa kuolemasta, väkivallasta ja niiden symboleista. Suomalaisessa nykytaiteessa myös hämärretään sukupuolirajoja ja nimenomaan mieheys esitetään melko epäperinteisestä, osin feministisestä vinkkelistä. Oma lukunsa ovat marginaaliryhmien luoma taide ja niissä vilahtavat, perinteistä sukupuolisuutta murentavat uudet sukupuolen ja seksuaalisuuden esitystavat.

Tuomo Rosenlundin ja Juha-Heikki Tihisen kuratoima näyttely Miehät – onko tunteita? oli esillä Tampereen taidemuseossa 22.2.-20.4.2014. Sen 11 taiteilijan (10 miehen ja 1 naisen) kokonaisuus esittää kysymyksen nimenomaan (suomalaisten) miesten tunne-elämästä. Onko sitä? Kuvataidekriitikko *Veikko Halmetoja* kirjoittaa Helsingin Sanomissa arviossaan näyttelyn teosten synnyttävän oivalluksia ja herkullisia

ajatusketjuja, kokonaisuuden silti sortuen osittain vain aiheen estetisointiin ja kuvittamiseen. (Halmetoja 25.3.2014, Helsingin sanomat.) Näyttelyn nimenä toimiva kysymys ei saa suoranaisia vastauksia Rosenlundin ja Tihisen kuratoimasta kokonaisuudesta, vaan vaikuttaa lähinnä taiteilijoiden päälle lätkäistyltä etuliitteeltä. Osa teoksista linkittyy miesten tunnepuheeseen vain näyttelynkävijän ”hyvän tahdon varassa” ja harva teos ylipäättään tuntuu puhuvan nimenomaan miesten tunteista. Pelkkä taiteilijan miessukupuolisuus ei siis sinänsä vaikuta riittävän vakuuttavan miestaiteen tekemiseen – tarvitaan jotain muuta täyttämään miestaiteen käsite.

Miestaidenäyttelyinä itseään tituleeraavat kokonaisuudet eivät pyri esittämään maskuliinisuutta samoista lähtökohdista tai samanlaisina. Näyttelyitä ei välttämättä yhdistä mikään ja miestaidekin voi olla oikeastaan materiaalisesti mitä hyvänsä, toisinaan jopa naisen tekemää. *Marja-Terttu Kivirinnan* ja *Leena-Maija Rossin* kuratoima näyttely *Luontoa ja luonnotonta* (Kiasma 15.5.-30.8.2009) pyrkii taiteilijavalinnoillaan tuomaan esiin toisenlaisesta kulmasta mieheyttä tutkivista ja esittävistä taiteilijoista. Sukupuolen ja visuaalisen kulttuurin tutkija *Leena-Maija Rossi* perustelee kuratoimansa näyttelyn liittymisen osaksi miestaidetta esitelleiden näyttelyiden jatkumoa nimenomaan mieheyttä ja mieskäsityksiä purkavana kokonaisuutena. Hänen mukaansa näyttelyn taiteilijat ovat kaikki jonkinasteisia sukupuolen toisintekijöitä, joille ei riitä normatiivinen, vallassa olevan miesmaskuliinisuuden malli. (Rossi 2009, 16.)

Miestaide ei ole käsitteenä pitkäikäinen tai selvärajainen. Sen alle mahtuvat sekä mieskäsityksiä purkavat että miehisiä piirteitä korostavat ja tutkivat teokset. Mikä näyttelykokonaisuuksia yhdistää ja miksi puhua miestaiteesta omana kategorianaan? Toimittaja *Liisa Vähäkylä* toteaa arvioissaan kahdesta Kiasman miestaidenäyttelystä (*Horror Vacui* ja *Luontoa ja luonnotonta*) että *mies museon puolella on aina hieman väärällä pelikentällä. Ellei hän sitten tee taiteellaan tukuittain rahaa tai kaada naisia, hänelle vieläkin vähän nauretaan.* (Vähäkylä, Voima 8/2011) Tältä pohjalta miehenä taiteen tekeminen vaikuttaa jo valinta yhteiskunnallisesti miehen hyväksytyjen toimintatapojen vastaiselta. Ainakin sitä joutuu selittelemään ja perustelemaan. Ehkä juuri siksi miessukupuoleen ja mieheyden esittämiseen kiinnitetään aika ajoin erityishuomiota kuvataiteessa.

3.2 Miehuuskokeita

Kirjailija *Norman Mailerin* mukaan miehenä oleminen on elämän mittaista loputonta taistelua, jossa mieheys ilmenee loputtomana sotana itseä vastaan. On hylättävä joko turvantarpeensa ja feminiininen puolensa tai alistuttava epämieheksi, hylkiöksi. Pysyäkseen miehen kirjoissa on varottava sortumasta heikkouteen ja passiivisuuteen. Miehen täytyy siis jatkuvasti olla todistamassa oma kyvykkyytensä eli maskuliinisuutensa, ennen kaikkea muille miehille. (Mailer 1971)

Mies käy elämänsä aikana läpi erilaisia initiaatorittejä, mutta se yksinään ei riitä hänen maskuliinisuutensa pätevöittämiseen, vaan lisäksi mies joutuu useasti todistamaan miehuutensa yhteisölle yhä uudelleen ja uudelleen monissa eri miehuuskokeissa. Sisältö ja vaatimukset vaihtelevat eri kulttuurista ja aikakaudesta toiseen, mutta yhteistä miehuuskokeille on (uhka)rohkeus ja miehisen potentiaalin näyttäminen.

Kuvataide ja kulttuuri ylipäättään on historiallisesti ollut vahvasti miehisistä aiheista ammentavaa ja miesten sankaritekoja kuvailevaa. Miesten suorittamat riitit ja kokeet, sekä alituinen miehuudesta kilvoittelu on muodostunut valtaiseksi osaksi vuosisatojen kuvaperinnettä. Kuvataiteen historia on täynnä miesten kuvia; suurmiesten ja tavallisten eli silloisen käsityksen mukaan yleisihmisen, joissa heitä on ennen kaikkea arvotettu ja kuvattu tekojensa kautta – aktiivisina toimijoina. Naiset, mikäli heitä on esitetty, on sitä vasten piirretty vahvasti miehen näkökulman läpäisemänä. Äiteinä, nuorina neitoina, vanhuksina, pyhimyksinä tai viettelijättärinä – yhtä kaikki objekteina. Tämä esittämistapa kertoo enemmän perinteisestä maskuliinisesta positiosta ja tavasta jäsentää maailmaa kuin naisesta itsestään. Mies on universaali vakioihminen, aktiivinen tekijä, olipa sitten kysymys tieteestä, taiteesta tai uskonnosta ja siksi vakiona historiallisesti myös suurelta osin näkymätön. Vain hänen tekonsa ja niillä todistettu miehekkyyys ovat merkittäviä.

Kuvataiteilija *Antti Laitisen* ympäristötaiteessa ja -teoissa on helppo nähdä yhtymiä miehuuskokeiden suorittamiseen, koska ne ovat käytännössä samankaltaisia akteja galleriatilaan taltioituina. Suomalaista mieskäsitystä arvottaa kaikkein eniten työ – raskas ja mahdollisesti ruumiillinen raadanta. Sitä Laitisen teoksissa on enemmän kuin tarpeeksi. Lisäksi luonnossa toimiminen ja yhteys ympäristöön (metsään, mereen, yms...) ovat hänen töissään usein sekä viitekehyksinä ja sisältöinä ja osuvat saumattomasti yhteen suomalaisen miehen myytistä luonnonläheisestä primitiivisestä

äijästä, joka viihtyy paremmin omillaan metsässä kuin kaupungissa. Luonto voidaan nähdä ihmisen haastajana, (maskuliinisena) kilpakumppanina, jonka pieni ihmismies yksinään joko alistaa tahtoonsa tai kukistuu vääjäämättä. Tämä on yksi variaatio suomalaisesta miehuuskokeesta ja toistuva Antti Laitisen teosten muoto.

Opiskeluaikaisissa valokuvateoksissa nähdään suohon uppoava mies; videodokumentti Bare Necessities (2002) kuvaa Laitisen selviytymisyrittäjiä metsässä ilman mitään suojaa tai apuvälineitä. Bark Boat -teoksessa (2010) hän ylittää Suomenlahden Porkkalasta Viron Neitsytsaareen itse tehdyllä kaarnalaivan muotoisella lautalla.
(Hirvi-ijäs 2014, 82.)

Kuva 1. Antti Laitinen, Bare Necessities, 2002

Tekojen mielettömyys, haasteellisuus ja Laitisen kieltäytyminen moderneista apuvälineistä luo vaivattomasti miellelyhtymän kalevalaisiin urotekoihin ja siten asettaa ne osaksi historiallista suomalaisen miehen ponnistelua miehisyttä kohti. Etenkin varhaisen teoksen ja videotaltioinnin *Bare Necessities* (Kuva 1) kuvamateriaalissa on nähtävillä alkukantaisuuden tavoittelu, paluu mieheyden juurille alkeellisten selviytymismekanismien avulla. Suomalaisen miehen rooli yhtäältä metsän valtiaana ja luonnon kesyttäjänä, toisaalta osana sitä on vieläkin vahva ja herättää ajatuksen todellisesta, alkuperäisestä jäljittelemättömästä miehuudesta, joka ei nöyristele nykypäivän miesihanteiden edessä.

Toisenlaista työtä ja toimijuutta edustaa *Anssi Kasitonin* poikamainen taide, joka leikittelee taitavasti populaarikulttuurin ja nostalgian kuvilla. Niissä miehinen toimijuus näkyy poikien mekaanisten lelujen lumossa ja *nikkaroinnin* perinteessä, keksijämäisessä asenteessa luoda käsillä olevasta materiaalista jotain näppärää, nerokasta ja ennennäkemätöntä. Siinä mielessä jokainen Kasitonin veistos on eräänlainen miehuuskoe – miehisen moniosaamisen näytekappale. Työn, taidon ja nähtävissä olevan kädenjäljen arvostus näkyy mm. *Martta Heikkilän* kirjoituksessa *Ars Fennica* 2011: Anssi Kasitonni-julkaisussa:

Huolellisen käsityön ansiosta taide on hänelle myös taitoa. Hänen tuotannossaan kaikki on itse tehtyä, ja toteutusten paikoittainen rujous on vakaan harkinnan tulosta – tässä suhteessa Kasitonin teokset syntyvät mahdollisimman kaukana Jeff Koonsin kaltaisten tekijöiden taidetehtaista.
(Heikkilä 2011)

Asettaessaan Kasitonin teokset suhteessa rahakkaan nykytaiteen supernimen *Jeff Koonsin* taidetehtaisiin Heikkilä rinnastaa tekotapaa ja tekijyyttä. Vertailusta paljastuu jälleen eräs suomalaisen miehen myytti. Hiljainen, uuttera ja vaatimaton työmyyrä, jolle tekeminen itsessään on paras palkinto työstä, toisin kuin menestys tai mammona. Tämä on yksi suomalaisen miehen aitouden määritelmä myös kuvataiteen saralla – hänen työnsä on kovaa ja pyyteetöntä, siis rehellistä ja aitoa.

Kuva 2. Anssi Kasitonni, *Kylän suurin kypärä ja letku letkeä*, 2009

Materiaalisen moniosaamisen lisäksi Kasitonnin teoksissa viljellään runsaasti nostalgisia viittauksia lapsuudessa tärkeässä arvossa olleeseen populaarikulttuuriin ja sen hahmoihin. Usein nämä hahmot, esineet ja kuvat on poimittu nimenomaan pikkupojan esineistöstä ja teoksen aiheina ne ovat hellän kritiikin ja huumorin kohteina, kuten *Star Wars*-pahis *Darth Vader* teoksessa *Kylän suurin kypärä ja letku letkeä*. (Kuva 2) Huumori, oli se mustaa tai ei – on miestaiteilijoiden usein käyttämä tehokeino ja käsittelytapa teoksissa. Huumorin viljeleminen niveltyy helposti osaksi miestekijän myyttiä, fyysisen rankan työn ja taitavan rakentelun rinnalle. Taitava vitsinkertoja ja viihdyttävä on *hyvä jätkä*. Hän on olemisensa puolesta osa yleisesti hyväksytyjä tapoja olla mies, siinä missä voimakas, itsenäinen uroskin. Rankan työn ja yksin puurtamisen lisäksi arvostetaan nykytaiteen kentällä nykyään nokkelaa huumoria ja tee-se-itse-miesmäistä moniosaamista. Molemmat tekotavat solahtavat perinteiseen suomalaisen miehen malliin mukisematta.

3.3 Miesten kuvia

Miten suomalaista miestä sitten kyetään kuvaamaan nykytaiteessa avoimesti? Dokumentaarisessa muotokuvaperinteessä suomalaiset miehet on tapana esittää karusti ja kaunistelematta. Tällainen esitystapa on tietenkin taiteilijan valinta siinä missä mikä tahansa muukin. Se soveltuu oivallisesti miehen esittämiseen *rajuna kundina*, elämän kovettamana *äijänä*, olosuhteiden uhrina ja toisintaa hyvin helposti kulunutta käsitystä miehisen tunne-elämän vaikeasta ilmaisusta.

Dokumentaariseen valokuvaamiseen keskittyneen *Jouko Lehtolan* teoksissa alakulttuuri ja sen edustajat tallentuvat usein tilanteessa syntyneisiin muotokuvaan. Ne ovat kuitenkin tarkoin valittuja dokumentteja, joissa halutaan tuoda nähtäville rajatun piirin todellisuutta suhteessa ympäröivään maailmaan. *Marked Skin*-valokuvasarja keskittyy tatuoituihin kansalaisiin. Välillä pääosassa on itse tatuointi, välillä sen merkitsemä ihmisryhmä. Iso osa kuvista on otettu suomalaisista miehistä arkisissa ympäristöissään. He voisivat olla keitä tahansa, sillä erotuksella, että jokainen kantaa ainakin yhtä tatuointia. Kuvat on nimetty kuvauskohteensa mukaan. Miehiä kuvataan tyypillisissä suomalaisissa miehisissä ympäristöissä: autotallissa, olohuoneen sohvalla, baarissa tai metsässä. Saunassa.

Kuva 3. Jouko Lehtola, Nalle, sarjasta Marked Skin, 1999

Valokuvassa *Nalle* (Kuva 3) päästä varpaisiin asti tatuoitu ylipainoinen mies istuu saunan lauteilla katse alas luotuna. Hän istuu ilman muuta stereotypiaan surkuteltavasta suomalaisesta miesraukasta, mutta sitten katse kiinnittyy ihon tatuointeihin. Yksinäisen oloinen mies muuttuu heti kiinnostavammaksi. Tatuoinnit ovat kukin tietenkin jo itsessään merkki jostain, mutta yhdessä ne muodostavat myyttisen miehisen julkilausuman, Arto Jokinen tapaan:

Mitä tapahtuu, kun näen jalat edellä ajavan motoristin, jonka paljaassa olkapäässä näkyy pääkallotatuointi ja jolla on yllään jengiliivi? Minä kartan häntä, jotta en joutuisi suukopuun hänen ja hänen ystäviensä kanssa. Miksi? Koska oletan hänen ärsyyntyvän helposti ja osoittavan sen väkivaltaisesti. Miksi? Koska hänellä on tatuointi, moottoripyörä ja jengiliivi. Johtopäätös perusteluineen kuulostaa typerältä, jos ei osaa

lukea mainittuja kulttuurisia merkkejä. Kyseisen motoristin merkit eivät ole pelkästään kuva, esine ja vaatekappale, vaan ne merkitsevät edellä kuvaamaani väkivaltaisen miehen myyttiä. Tämän takia merkit ovat 'väkivallan merkkejä.'

(Jokinen 2000, 244–245.)

Kuvan mies on pukeutunut ylleen väkivaltaisen miehen myytin tehden eron perinteiseen suomalaiseen raukkaan. Hän viestittää olevansa uhkaava, kestävänsä huomattavan määrän kipua ja olevansa tarpeen vaatiessa valmis väkivallan tekoon. Tatuointi hänen ihollaan luo tai lisää hänen maskuliinisuuttaan, määrätynlaista sukupuolista myyttiä vaarallisuudesta muille miehille. Samalla hän tulee merkanneeksi itsensä yhteiskunnasta piittaamattomaksi ulkopuoliseksi, joita perussäännöt eivät tarvittaessa koske.

Kuitenkin Lehtolan kuvissa useista miehistä välittyy muutakin kuin pelkkä väkivaltaisen miehen myytin representaatio. Dokumentaarisina ne viestivät intiimistä kuvaustilanteesta kuvaajan ja kuvattavan välillä. Alastoman miehen läsnäolo, alistuminen kuvattavaksi sellaisenaan luo rehellisyyden ja haavoittuvaisuuden vaikutelman. Kuvan mieheen syntyy tunnelataus, jonka dokumentaarisuus mahdollistaa – kuvaustapa rikkoo tatuointien tuottamaa väkivallan merkkikieltä ja tuo näytelle osittain henkilön niiden takana.

Juuso Westerlundin valokuvasarjassa *Roskasakki* aineellistuu keski-ikäistyvän suomalaisen miehen elämä ja oleminen. Hän on kuvannut omaa lähipiiriään arkisissa elinympäristöissä.

Roskasakki on kymmenhenkinen kaveriporukka itähelsinkiläisestä lähiöstä. Ryhmän noin nelikymppiset jäsenet ovat tunteneet toisensa ala-asteelta asti. Suomalaisen yhteiskunnan mittareilla suurta osaa heistä yhdistää loputon alisuoriutuminen. (Westerlund 2014, 6.)

Kuva 4. Juuso Westerlund, sarjasta Roskasakki, 2014

Pyrkimys dokumentaarisuuteen ja kaunistelemattomuuteen ihmisen ja suomalaisen miehen esittämisessä sellaisenaan tekee teoksista karuja ja kiinnostavia, peittelemättömiä. Kuvissa näkyy mieheyden esittämisen elementtejä ja merkkejä – pyrkimys *kovan äijän* imagoon esimerkiksi poseeratessa aseensa kanssa tai alasti hyisessä suomalaisessa maisemassa. Sen lisäksi kuvissa on nähtävissä häivähdyksiä pehmeystä ja yleisinhimillisestä herkkyydestä. Toisaalta arkisessa (inho)realismissaan ne toisintavat ja jatkavat käsitystä suomalaisuudesta koruttomana ja melankolisena olemisena, rumana ja ankeana olotilana, kuten valokuvasarjan kuvassa sohvalla istuvasta puolialastomasta miehestä (Kuva 4). Suomalaisen miehen kuva elämässä juuri ja juuri kiinni roikkuvana surkimuksena istuu jo valmiiksi vallitsevaan miesmyyttiin. Westerlund kertoo kuvanneensa ystäviään, sillä potretit heistä edustavat valokuvaajansa mahdollista omakuvaa tai kuvaa kenestä tahansa keski-ikäistyvästä suomalaisesta miehestä. (Westerlund 2014, 6.)

Muotokuvat miehistä rinnastuvat valokuvasarjassa maisemallisiin kuviin suomalaisista metsistä ja lähiöistä, sekä vapaammin sommiteltuihin kuviin lapsista näissä ympäristöissä. Hätkähdyttävästi nämä maisemat säilövät arkirealismiin ylittäviä, maagisia elementtejä. Etenkin kuva (Kuva 5) puiden varjostamasta, mutta valoa tulvivasta lähiökerrostalosta viestii jostakin arjen latteuden ylittävästä tunnetilasta, jossa tylsä ja tavanomainen muuttuu kiehtovaksi. Westerlund esittää keski-ikäistyvän suomalaisen miehen syvempää tunne-elämää, joka hetkittäin täyttyy kaipuusta takaisin lapsuuteen ja aikaan jolloin oma ankea arkinen elinaluekin kimmeltää sadunomaista valoa.

Kuva 5. Juuso Westerlund, sarjasta Roskasakki, 2014

Westerlundin valokuvasarja tarjoaa aavistukseen miehen ulkokuoren sisälle kätkeytyvästä tunneperäisestä elämäyksestä, joka tuodaan esille vaivihkaisen kaihoisesti, menneisyyteen kuuluvana osana. Lapsuus on kaukana takana, aika jolloin mieskin saattoi olla vapaa roolinsa musertavasta painosta, joka pakottaa hänet alisuoriutumaan niin miehenä kuin suomalaisen yhteiskunnan jäsenenäkin.

Miehen läsnäoloa tai kulttuurista maskuliinisuutta voi dokumentaarisissa valokuvissa esittää näyttämättä itse ihmistä. *Harri Pälvirannan* mustavalkoisessa valokuvasarjassa *Guns at home* (2004–2007) aiheena ovat albanialaisissa kodeissa säilytetyt aseet. Kuvissa metsästyskiväärit ja kalashnikovit poseeraavat tyynesti ihmisten asunnoissa, makuu- ja olohuoneissa, keittiöissä ja eteisenurkissa. Aseita ei korosteta kuva-aiheena ilmiselvästi, vaan ne sulautuvat arkiseen ympäristöönsä luonnollisena elementtinä kuten valokuvassa pyykkikoneeseen nojaavasta aseesta (Kuva 6). Ehkä juuri siksi aseiden tunnistaminen kuvissa hätkähdyttää. *Leena-Maija Rossin* mukaan kuvissa on tehokasta juuri *etäännytyks*. Kuvat näyttävät väkivallan mahdollistavia välineitä, eivät väkivaltaisia tekoja tai väkivallantekojen jälkiä. (Rossi 2009, 66.)

Kuva 6. Harri Pälviranta, *Guns at Home* # 7, 2007

Väkivalta ja siihen turvautuminen koetaan yhä edelleen vahvasti miehiseksi toimintatavaksi. Siksi pelkkä aseena kuva viestii paitsi sen käyttämisestä, väkivallan mahdollisuudesta, myös sen käyttäjästä, miehestä. Vieläpä voimakkaammin kuin tatuointi, ase viittaa potentiaaliseen väkivallantekoon tai peräti surmatyöhön. Koti ympäristönä arkisine elementteineen viestii turvasta ja jokapäiväisyydestä, ihmisten elämästä. Juuri siksi kontrasti on vahva. Se luo konnotaatioita miesten käymän sodan vaikutuksiin, jotka ulottuvat koteihin – perheväkivaltaan ja mieheen kodin rikkojana ja hirviömäisenä potentiaalisena tuhoajana. Väkitäisen miehen muotokuva on jälleen valmis.

3.4 Miehinen toiseus

Himoa ja seksuaalisuutta on kuvataiteessa käsitelty historiallisesti (heteroseksuaalisten) miesten lähtökohtien kautta. Kauniit naiset, neitsyet, vaimot ja rakastajattaret vilahtelevat taiteen kuvastossa tiuhaan, mutta pääosin miehisen katseen objekteina. Kauniina esineinä, valloituksen kohteina, voittopokaaleina tai viattomuuden symboleina. Mieskatse on yhä tavallisin tapa katsoa kuvia, vaikka feministisen kritiikin mukana onkin tullut muita tapoja katsoa ja tulkita, tehdä ja rakentaa kuvaa. Heteromiehen katseelle löytyy yhä himon kohteita, mutta nykytaiteen kentälle kirmanneet seksuaalisuuden kuvaukset edustavat useimmiten nykyään jotakin muuta. Miehen katseeseen ja kuvaan tihkuu toisenlaisia miehisiä himoja.

Postmodernin yhteiskunnan muutokset ovat vapauttaneet miehet siinä missä naisetkin tutkimaan ja esittämään toisenlaista, vaiettua seksuaalisuutta. Marginaaleista gallerioihin tiensä löytänyt vähemmistöjen taide rikkoo perinteitä monin tavoin ja luo uusia tapoja tarkastella miesten seksuaalisuutta. Saman kehityksen kautta ns. naista objektifioivasta mieskatseesta on nykyään tullut seksististä ja vähemmän suvaittavaa. 1900-luvulla alkujaan poliittisista lähtökohdista popularisoitunut ja karnevalisoitunut *uuden* homoseksuaalisen miehen kuva on osaltaan ehkä kansainvälisesti tunnetuimman suomalaisen kuvataiteilijan aikaansaannosta. Maskuliinisen homomiehen erotisoitunut ideaali esiintyy ehkä selkeimmin *Tom of Finlandin* eli *Touko Laaksosen* piirroksissa ja sarjakuvissa. Uhkeista rintalihaksistaan ja pullottavista etumuksistaan tunnetut hahmot *bodauslehtien* kuten *Physique Pictorialin* sivuilla loivat mainetta ja vaikuttivat voimakkaasti silloisiin homomiesten alakulttuureihin. Ne loivat kielletyn ja salatun seksuaalisen suuntautumisen ympärille jopa identiteettejä ja viestivät vahvasti

homoseksuaalisuuteen liittyvää häpeän stigmaa vastaan. Galleriakelpoisiksi pornolehtien kuvitukset muuttuivat 1980-luvulla, kun taidemaailma kiinnostui *homotaiteesta* muiden vähemmistöryhmien taiteen lisäksi.

Taidehistorioitsija *Harri Kalha* kirjoittaa *Taide*-lehdessä vuonna 2006 *Kluuvi*-galleriassa pidetystä postyymistä Tom of Finlandin näyttelystä seuraavaa:

Halun hyperrealistinen visuaalisuus on miehiseksi käsitteellistettyä fantasiaa, jota on harvoin harjoitettu näin häpeämättömästi, vieläpä "falliseen" piirtimeen saumattomasti nojaten. Mutta korskean liioittelun ja nöyrän piirtämisen välille virittyvä vinoilu asettaa teokset kieroon kulmaan suhteessa sukupuolijärjestelmään.

(Kalha, *Taide-lehti* 4/2006)

Kalha ei sen tarkemmin erittele missä suhteessa teokset ovat kierossa kulmassa suhteessa sukupuolijärjestelmään, mutta voimme olettaa sen tarkoittavan vastakkain asettumista vallitsevaa heteronormatiivista sukupuolijärjestystä ja ehkä myös määrätynlaista sukupuolisiveyttä. Tosiaan, Tom of Finlandin kuvissa ei paljon perinteisen heteromieskatsojan edessä tehdä myönnytyksiä, vaan niiden sisältö on häpeilemättömästi kaiken ulkoisesti miehiseksi koetun liioittelua, erotisointia ja fantasiaa hekumointia sekä suoranaista pornoa (Kuva 7). Se ei myöskään piittaa tippaakaan suomalaisen miehen perinteistä tai esitystavoista, vaan sulauttaa kaikenkarvaisen maskuliinisuuden yhdeksi universaaliksi panomieheksi.

Kuva 7 Tom of Finlandin eli Touko Laaksosen eroottinen kuvitus vuodelta 1968.

Kuvataiteilija *Reima Juhani Hirvonen* on tehnyt hyvin toisenlaista taidetta homoseksuaalisuudestaan. Niin ikään pornografista kuvastoa käyttäen Hirvonen piirtää haurasta, traumojen sävyttämää kuvaa seksuaalisuudesta ja miehestä sen keskellä. Hänen taitessaan mieskeho ei ole seksiä tihkuva erotiikan alttari, vaan pikemminkin

vuotava lahoava tupa metsän laidalla, eikä siinä ylpistytä oman identiteetin äärellä. Se ei tästä syystä luultavasti kelpaa myöskään markkinavoimille valjastettavaksi; lakanoihin, liukkareihin, patakintaisiin tai penisrenkaisiin. Kalha kirjoittaa myös hänen näyttelystään:

Kluuvin gallerian seiniltä löytyi mm. verta vuotava peräaukko (I'm So Sorry), erilaisia akkunamuotoisia kurkistuskaappeja, pornolehtileikkeillä vuorattuja leikkimökkejä sekä lattialla jököttäviä "toteemeja", jotka palauttavat falloksen sattuvasti primitiivisen symboliikan tasolle. Valkoisein lautaparruihin oli hakattu nauvoja, ne olivat huokoisiksi haljenneita, hauraita falloksia. Surkuhupaisaa soidinmenoa säestivät valokuvat peräaukoista ja kapisista pippeleistä, ilmat pihalla.

(Kalha, Taide-lehti 4/2006)

Ylitsevuotavan henkilökohtaisissa ja tautologisissa töissä työtetään loputtomiin paitsi oman elämän epäonnistumisia ja kriisejä, myös marginalisoidun seksuaalisuuden ja sen ristiriitaisuuden tuottaman häpeän tunteita voimallisen avoimesti, mutta samalla hiljaisesti yksin kärsien. Kalhan mukaan Hirvosen häpeän kuvat aktivoivat katsojan häpeän lähteille, kokemaan (itsekin toisen) häpeää tai vähintään eläytymään siihen. Suhteessa Tom of Finlandiin Hirvosen taide ottaa käsitteellistä etäisyyttä halun kulttuuriin, jonka kuvia se toistaa – yhtä pakonomaisesti, mutta toisin. (Kalha 2010, 176) Kuitenkin häpeä on myös läsnä Tom of Finlandin salskeissa uroksissa ja hänen kuviensa ”*hilpeässä kaluteatterissaan*” – poissa näkyvistä, mutta läsnä historiallisena ulottuvuutena, jonka nähdäkseen kuvat pitää asettaa mieheyden historian viitekehukseen. Ylenpalttinen ja normeista piittaamaton seksihurjastelu ja ylpeys omasta seksuaalisuudesta ovat nekin sorron ja piilottelun kautta syntyneitä.

Kuva 8 Yksityiskohta Reima Juhani Hirvosen näyttelystä, Galleria Rajatila 2008

Tampereen *Galleria Rajatilaan* Reima Hirvonen rakensi rikkinäisen identiteetin ja hauraan seksuaalisuuden fyysiseksi tilaksi kuvistaan ja esineistään installaation, joka ei tunnu noudattavan mitään mieheyden kuvaamisen sääntöjä. (Kuva 8) Näyttelyn takia Hirvonen joutui tilille taiteestaan, kun tamperelainen lapsiperhe otti poliisiin yhteyttä. Ympäröivän heteronormatiivisen yhteiskunnan hiljainen kritiikki manifestoitui juridisen tutkinnan esiasteen muodossa. Tapahtumasarjana, jonka liikkeellepanevana voimana oli kuvailevasti kollaasin osa, pienehkö kuva erektoituneesta peniksestä, puolittain näkyviin rajautuneesta ja hätäisesti piirtämällä jatketusta. Valituksessa vedottiin, kuten usein ”sopimattoman” materiaalin äärellä, lastensuojelullisiin seikkoihin. Lopulta tapaus ratkesi poliisin kehotuksella siirtää arkaluontoiseksi osoittautunut kuva pois ikkunan välittömästi läheisyydestä, sieltä missä se voisi loukata ympäröivää yhteiskuntaa. Miehisyyden selkeimmin tunnistettavan symbolin, falloksenkin esittämisen sallittavuus on kiinni kontekstista. Mielenkiintoisinta on, että siinä missä Hirvosen taide homouden kuvastoineen suljetussa tilassa, gallerian seinien suojassa esitettynä sai aikaan huolestuneen soiton poliisille, ovat Tom of Finlandin pumpatut miekkoset pullottavine peniksineen päätyneet julkiseen tilaan ja yhä edelleen ihmisten koteihin tuotteistettuina koristamaan mm. lakanoita, laukkuja ja pannulappuja.

4 KUHNURIN ANATOMIA

Opinnäytetyöni lähtökohdat ovat sekä yhteiskunnallisia että omakohtaisia. Olen mies, olen syntynyt Suomeen. Kumpaakaan ominaisuuttani en ole valinnut, mutta niiden takia olen joutunut huomaamaan ja osin sopeutumaan kasvaessani monenlaisiin ennakkoletuksiin, kulttuurisiin stereotypioihin ja normatiiviseen käyttäytymiseen. Olen iloinen siitä, että olen oppinut tiedostamaan ja tunnistamaan nämä ympäristöni piirteet ja aktiivisesti alkanut kyseenalaistaa niitä. Se on myös helpottanut omaa suhdettani sukupuolisuuteeni ja helpottanut identiteetin etsintääni.

Olen havainnut, että kaikkien osalta tilanne ei ole näin, vaan yhä edelleen samoja luutuneita ennakkokäsityksiä, karkeita yleistyksiä ja vihaista puhetta käytetään Suomessa edelleen aktiivisesti, jopa poliittisen päätöksenteon puheenvuoroissa. Palattuani kesällä 2015 takaisin Suomeen vaihto-opiskeluistani olivat Perussuomalaisten vaalivoittoa seuranneet keskusteluilmapiiirin muutos, yksipuolistuminen ja jatkuvat ylilyönnit saaneet laajat mittasuhteet. Vihapuhe ja suodattamaton, anonyymi internetkeskustelu ovat aikamme ilmiöitä, joihin olen halunnut taiteellisessa työskentelyssäni perehtyä jo pitkään. Maahanmuuton kiihkeän vastustamisen lisäksi vellovat internetissä myös entistä konservatiivisemmat arvot, joita puolletaan kovin äänenpainoin. Usein keskustelu typtyy heti alkuunsa luokattomiin solvauksiin, yleistyksiin ja törkeyksiin. En voi olla miettimättä, miten se mitä ja miten puhumme internetissä on alkanut vaikuttaa myös yleiseen keskustelukulttuuriin, mediaan sekä meihin ihmisiinä.

Olen kiinnostunut Suomessa tehdystä miestutkimuksesta ja keskustelusta miesten henkisen hyvinvoinnin ympärillä, joka on itse asiassa ollut käynnissä jo useamman vuosikymmenen ajan. Nyt 2010-luvulla kärjistyshaluiset miesasialiikkeet kuuluttavat tasa-arvon menneen jo liian pitkälle. Sen seurauksena miesten kohtalona on päätyä kuohituiksi, alistutetuiksi ja syrjäytyneiksi. Kaikki tämä on ilmiselvästi feministien juoni tuhota perinteinen yhteiskuntarakente. Nettikeskustelun luonteenpiirteet, absurdit väitteet, salaliittoteoriat ja haluttomuus argumentointiin ja sivistyneeseen keskusteluun ovat saaneet jalansijaa myös keskustelussa miesten hyvinvoinnista. Koen perinteisen miehen muotin ja etenkin sen ympärillä käydyn keskustelun ahtaaksi ja näännyttäväksi. Halusin nostaa sen opinnäytteessäni tarkastelun alle. Hyödyntää galleriatilaa herättääkseni oikeaa keskustelua nettivihan sijaan ja esittää oman hiljaisen

vastalauseeni. Halusin rakentaa representaation miehestä, joka vaikenee, kun hänestä puhutaan, oli pa keskustelu miten luokatonta, vihaista, anonyymia ja absurdia hyvänsä, mutta esittää kysymyksen – miten tulehtunut keskustelukulttuuri vaikuttaa meihin?

4.1 Kuhnuri syntyy

Ryhdyin veistämään omaa ukko-hahmoani, eräänlaista suomalaisen miehen projektiota suunnilleen samoihin aikoihin kuin aloin kerätä ja käydä läpi internet-ääniraitani sisältöä syksyllä 2015. Poimin internetin kommenttitulvasta mehukkaimmat ja ristiriitaisimmat ulosannit ja tartuin suomalaisen miehen luonnehdinnoista niihin, jotka mielestäni karuudessaan tai ilmaisuvoimaisuudessaan toivat ilmi todeksi havaitsemaani asenneilmasto. Näiden kommenttien antaman osviitan pohjilta valitsin miesveistokseni ilmiäsuun piirteitä: ylipaino, passiivisuus, velttous ja rumuus vain muutamia mainitakseni.

Jo alkuperäisessä teossuunnitelmassani ja sen budjetissa veistos on kuvattu ihmisenkokoisena ja villasta huovutettuna. Lopullisen teoksen teostiedoissa veistoksen materiaaleiksi olen luottellonut huovutusvillan, seulaverkon, rautalangan ja vaahtomuovin. (Liite 1) Olen työskennellyt huovutusvillan parissa aikaisemminkin ja tehnyt lukuisia materiaalikokeiluja veistoksissani yhdistäen märkä- ja neulahuovutustekniikkaa sekä muita tekstiilejä, joten valittu tapa työskennellä ei ollut vieras. Olen aiemmissa isompikokoisissa huovutusvillaveistoksissani päätenyt käyttämään tukirakenteena tiheäsilmäistä metalliverkkoa ja päätin sen olevan toimiva ratkaisu tässäkin mittakaavassa. Käyttäen hyväksi kehoani ja sen mittakaavaa muotoilin seulaverkosta paloja, joista kasasin mieshahmon raajat rautalangan avulla erillisinä kappaleina. Etuna ns. *seulaverkossa* on laaja muotoiltavuus työskentelyprosessin edetessä, sekä mahdollisuus neulahuovuttaa esihuovutettuja levyjä kiinni suoraan verkkoon kiinni. Hyödyntääkseni näitä ominaisuuksia valitsin verkkorakenteen täyteaineeksi vaahtomuovia, joka on paitsi kevyttä ja helposti muokattavaa myös neulahuovutuksessa usein huovutusohjana käytetty materiaali. Vaahtomuovin sain ylijäämä- ja jätepaloina sponsorilahjoituksena tamperelaiselta alan yritykseltä. Nämä kappaleet täytin vaahtomuovilla ennen niiden yhdistämistä kokonaiseksi miesruumiiksi. Yksityiskohtaisemmat kehonosat kuten kädet, jalat ja sukupuolielimen muotoilin erikseen läpihuovuttamalla villasta ja liitin myöhemmin osaksi hahmon runkoa.

(Kuva 9)

Kuva 9 Yksityiskohta veistoksesta työvaiheessa, jossa pohjarakenne ja käytetyt materiaalit ovat vielä näkyvissä.

Prosessin edetessä aloin päällystämään hahmon tukirankaa esihuovutetuilla villalevyillä. Jätin rungon avoimeksi, koska veistoksen painopiste muuttui useasti vaahtomuovilla täyttämisen myötä ja erillisiä elementtejä lisätessä. Halusin säilyttää työskentelyvapauden ja kyetä muuttamaan hahmon rakennetta tarpeen vaatiessa. Veistoksen asento muuttui prosessin aikana ja sen mittasuhteet elivät. Jos olisin tehnyt tukirangan ennen huovutetun ”ihon” lisäämistä, en olisi kyennyt enää tasapainottamaan

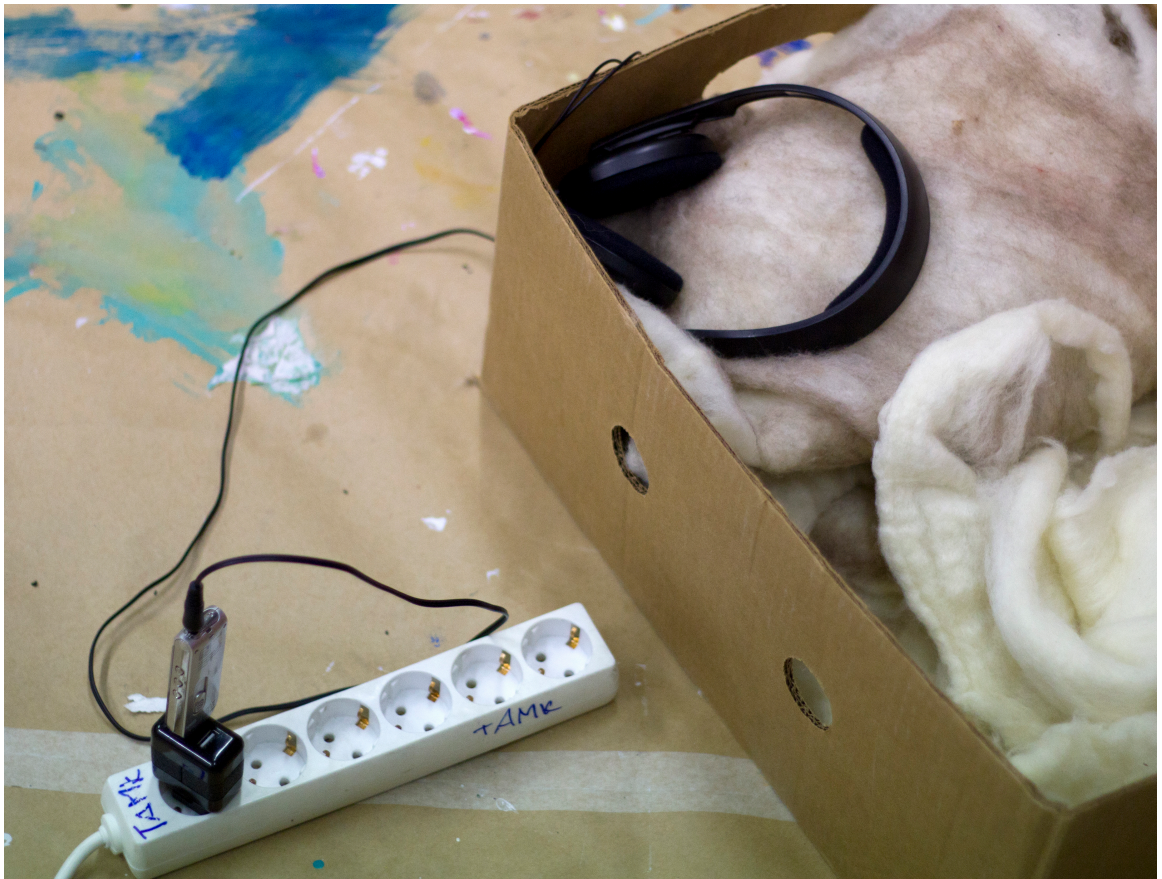
hahmoa istuvaksi. Takakenoinen hahmo ”rimpullaraajoineen” tehostaa vaikutelmaa voimattomuudesta ja avuttomuudesta.

Teoksen työnimenä kulki opinnäytetyöprosessin alkuvaiheessa *Särkyvä mies*, joka lopulta lukemani materiaalin ja aineiston pohjalta, sekä tutkielman myötä muuttui moniulotteisemmaksi *Kuhnuriksi*. Otin teokseni nimen kirjailija ja miesasian puolestapuhuja *Timo Hännikäisen* puheista. Hän arvostelee monella taholla kovin sanakääntein suomalaisen miehen asemaa yhteiskunnassa ja kuvailee nykyisen suomalaisen miehen olotilaa naiselle alistaisena nimenomaan tällä sanalla. Kuhnuri on koirasampiainen, jonka ainoana tehtävänä yhdyskunnassa on siittää ja hedelmöittää ampiatiskuningatar, jonka jälkeen se menehtyy. Kuhnuri myös rinnastuu toiseen suomen kielen sanaan *kuhnailla*. Tämä viittaa mielestäni monissa puheenvuoroissa toistuvaan ajatukseen suomalaisten miesten passiivisuudesta, kyvyttömyydestä ja yleisestä epäonnistumisesta elämässä.

Veistoksen huokoisella materiaalivalinnalla rakennan ajatusta *pehnomiehen* haavoittuvuudesta ja hahmon istuva asento kielii kyvyttömyydestä kannatella edes omaa painoaan, saati sitten kaikkia niitä ristiriitaisia vaatimuksia, joita häntä ympäröivä äänimassa suoltaa. Villainen iho muuttui käsittelyssä taikinamaisen kaltaiseksi ja riekaleiseksi, melkein saumoistaan purkautuvaksi kehoksi, joka ei näytä istuvan kovin mukavasti kantajansa päällä. Lisäsin vielä viime silauksena ukolle karvapeitteen tummemmasta villahahtuvasta rintaan, vatsanseudulle ja genitaalialueelle. Osittain ällötystä herättävä selluliittimainen karvapinta kutsuu toisaalta myös koskettamaan. Todistin tämän lukuisia kertoja jo työskennellessäni ja näyttäessäni teosta ulkopuolisille. Etenkin miehen iso ”röllykkämaha” tuntui kiehtovan ihmisiä vastustamattomasti. Sinänsä rujo hahmo herättää sympatiaa käsityötekniikan ja materiaalinsa myötä, vastapainona teoksen karulle ja armottomalle kommenttiraidalle.

4.2 Ääneen puhuttua

Teokseni toinen elementti on neliraitainen ääni, joka on installoitu veistoksen yhteyteen. Aloitin äänen kanssa työskentelyn jo ennen konkreettista veistosta, ja jatkoin sitä samanaikaisesti. Varhaisessa vaiheessa otetussa prosessikuvassa teoksen materiaalit ovat pelkistetyimmillään esillä ja siinä on nähtävillä paitsi lähtötilanne, myös yksi teokseen lopulta päätyneistä soittimista (Kuva 10).

Kuva 10 Varhainen prosessikuva, jossa teokseni elementit ovat pelkistetyimmillään.

Tätä varten kahlasin läpi lukemattomia internet-lehtien julkaisuja, palstoja ja niiden kommenttiosioita sekä keskustelufoorumeita. Ennakko-oletusteni mukaisesti kaikkein hätkähdyttävien ja samalla teokseni materiaaliksi parhaiten sopiva teksti löytyi pääasiassa *vauva.fi*-sivuston käyttäjiltä. Muita lopullisille ääniraidoille päätyneitä kommentteja lainasin mm. *demi.fi*, *kaksplus.fi*, *anna.fi*, *suomi24.fi* sekä *Iltasanomien* nettisivuilta. Valikoin puheenvuoroista paitsi vihaisten ja pettyneen oloisten naisten tilityksiä suomalaisen miehen surkeudesta, myös miesten avautumisia monista ongelmistaan, mm. parisuhteen tyhyydestä, kyvyttömyydestä itkeä tai siitä että naiset eivät anna. Teostekstissäni nostan esimerkkinä ääniraidan sisällöstä avioliitossaan pettyneen ja turtuneen miehen kommentin surullisesta tilanteestaan. (Liite 2) Lisäsin sekaan myös yhden seuranhakuilmoituksen, jossa keski-ikäinen *ihan tavallinen suomalainen mies Länsi-Suomesta* etsii toista miestä, *tavallista ruumiillisen työn raatajaa*, sekä pitkän, ilmeisesti miehen kirjoittaman syväluotaavaan puheenvuoron, jossa sanotaan naisten ja miesten perustavanlaatuisten erojen ja väärinkäsitysten syntyvän hormonieroista ja miesten ongelmien johtuvan testosteronin puutteesta. Erottelematta tässä erikseen kaikkia käyttämiäni kahtakymmentä kommenttia, voin

todeta niistä huokuvan ristiriitaisuuden ja syyttelyn, ymmärryksen puutteen, negatiivisen ja luovuttaneen tunnelman ja vihamielisyyden. Samanlaisena koen internet-keskustelukulttuurin ja sen vaikutuksen meihin ylipäättään.

Äänityksien puhujat valikoituivat omasta lähipiiristäni äänenkäytön perusteella. Muutaman kommentin luin itse. Valitsin eläytyviä puhujia ja ilmeettömiä toteavia äänensävyjä kontrastin luomiseksi. Tuttujen ihmisten parista äänitteiden kerääminen tuntui luontevalta ja helpolta tavalta työskennellä, sillä siten äänitystilanteisiin syntyi nopeasti ja helposti luonteva ilmapiiri, jossa saatoin pienillä eleillä ohjailla ääneen lukemista haluamaani suuntaan. Minun ei tarvinnut myöskään erikseen avata liikaa teokseni lähtökohtia tai sisältöä, sillä monet tiesivät sen jo ennalta tai luottivat minuun muuten. Lisäksi tekstien ollessa toisinaan hätkähdyttävän suorasukaisia tai solvaavia, ventovieraan ihmisen pyytäminen ja suostuminen niitä lukemaan olisi vaatinut kynnyksen ylittämistä ja luottamuksen rakentamista, mikä olisi varmasti lisännyt äänitysprosessin kuormittavuutta ja kestoja. Valitettavasti tällä tavoin kerätyt äänitteet ovat väistämättä enimmäkseen nuorten aikuisten ääniä, vaikkakin yritin saada moniäänisyyden tunnelmaa aikaan käyttämällä eri murteita ja äänensävyjä käyttäviä ihmisiä sekä jälkikäsittelemällä joitakin raitoja esimerkiksi hidastamalla äänennopeutta. Toinen vaihtoehto olisi tietenkin ollut käyttää ammattiääninäyttelijöitä, mutta mielestäni amatööriäänissä ja toisinaan taustahälyn kuuluessa läpi ääniin on syntynyt ajatus autenttisuudesta, olkoonkin ettei se voi missään olosuhteissa vastata kommentin kirjoittajan alkuperäistä tuntemusta tai välittää sitä.

Internet-kommentit ovat teoksessani läsnä myös tekstinä. Kansainvälistä yleisöä ja suomea puhumattomia galleriavieraita ajatellen käännsin puhutut kommentit englanniksi ja painatin niistä lehtisen teoksen yhteyteen. Käännettyjen tekstien lisäksi lehtisestä löytyy kuvankaappauksia jokaisesta kommentista alkuperäisessä yhteydessään verkossa, minkä voi nähdä dokumentaarisuutta lisäävänä aspektina. Katsoja saa konkreettisen palan mukaansa teoksesta lehtisen muodossa ja voi näin halutessaan jatkaa kokemuksen aloittamaa ajatusta tai keskustelua galleriatilan ulkopuolella.

4.3 Tila ja installaatio

Teos ääniraitoineen sai varsinaisen ilmiasunsa vasta *Taidekeskus Mältinrannan* galleriatilassa ripustusviikolla kaksi päivää ennen avajaisia. Kuten installaatiotaiteessa yleensä, vasta vuorovaikutus tilan kanssa luo todella puitteet teokselle ja antaa sille lopullisen olomuotonsa. Niin myös *Kuhnuri* sai lopulliset kasvonsa vasta Mältinrannan vaalealle lattialle päädyttyään (Kuva 11).

Asettelin äänentoistolaitteet veistosjalustan alle piiloon ja ohjelmoin ne toistamaan keskeytyksettä kukin omaa ääniraitaansa koko näyttelyn aukioloajan. Soittimia oli neljä kuten erillisiä ääniraitojakin ja jokaiselle omat kuulokkeensa. Kuulokkeet asetin kolmen valkoisen istuintyynyn päälle, jotka tulivat puolikaarella veistoksen eteen reilun puolen metrin päähän. Jalusta oli asetettu tilan nurkkaan mahdollisimman huomiota herättämättömästi, mutta kuitenkin niin että sekin tuli osaksi installaatiota. Jalustan päälle asettelin muutaman pinon ääniraitojen sisällön käänöslehtisistä ja ohjeistin näyttelyhenkilökuntaa lisäämään niitä sitä mukaa kun galleriavieraat niitä mukaansa ottaisivat.

Kuva 11 Veistos installoituina Taidekeskus Mältinrannan galleriatilaan.

Valaistuksen osalta keskityin nostamaan mieshahmon esiin valaisemalla kahdesta eri suunnasta välttämättä turhan dramaattista heittovarjoa. Jalusta lehtisineen valaistiin huomaamattomammin ja tyynyryhmä lattialla jätettiin valaisematta. Gallerian aukioloaikoina myös luonnonvalolla oli huomattava rooli valaisuratkaisujen suhteen. Installaatiosta tuli kokonaisuudessaan vähäeleinen ja pelkistetty, koska halusin antaa tilaa etenkin kuulokkeiden äänille ja tuoda katsojan huomion teoksen keskipisteessä istuvaan miehen representaatioon, lihaksi tulleeseen mieskuvaan. Suunnitteluvaiheessa pyöritellyt installaatiovaihtoehdot katosta liehuvista lakanoista aina lattialle levitettyihin bokserikasoihin olivat väistyneet antaakseen tilaa teoksen todelliselle sisällölle, dialogille ja stereotyyppioille – keskustelulle hiljaisen miehen kanssa. (Kuva 12)

Kuva 12 Kuhnuri dokumentoituna kokonaisuudessaan näyttelyvieraan kera.

4.4 Yleisö ja palaute

Millaista keskustelua ja mieskuvaa *Kuhnuri* sitten tuottaa? Sitä lienee paras kysyä yleisöltä ja galleriavierailta – jokaisella kävijällä on varmasti jokin kokemus suomalaisesta miehestä ja siten jotain mihin peilata teoksen sisällä (ja alun perin internetissä) tapahtuvaa yksipuolista sananvaihtoa. Avajaisten yhteydessä teoksen täysivaltaista kokemista häiritsi valitettavasti ääniraitojen kuuntelemisen vaikeus, sillä äänenvoimakkuus oli säädetty vastaamaan gallerian normaaleja olosuhteita. Silti välitön vastaanotto oli positiivinen. Kuulin etenkin lasten viihtyneen teokseni äärellä, mikä yllätti minut teoksen luonteen huomioon ottaen. Mietin paitsi millaista keskustelua nuoret avajaisvieraat kävivät teoksen kanssa, myös millaisessa keskusteluilmapiiirissä heidän sukupolvensa kasvaa ja omaksuu asioita ja millaista keskustelua he käyvät tulevaisuudessa sukupuolisuudestaan. (Kuva 13)

Avajaisten jälkeen galleriassa vieraillessani sain kuulla paikalla olevilta kävijöiltä suoraan ajatuksia ja seurata teoksen herättämää keskustelua. Ääniraidan kommentit saivat aikaan välittömiä galleriatilassa harvinaisia naurunpurskahduksia ja toisinaan epäuskoisia katseita. Teoksen suosio, sen lähestyttävyyys ja houkuttelevuus tuntuivat olevan vahvasti sidoksissa sen herättämään huumoriin. Lähemmissä keskusteluissa suomalaista miestä puolustettiin ja kommenttien sisältämä ajatus suomalaisen miehen surkeasta olemuksesta tyrmättiin. *Kuhnurille* riitti sympatiaa. Ääniraitojen sisältö saattoi tehdä etenkin naiskatsojien kokemuksen teoksen äärellä ahdistavaksi ja etäännyttäväksi. Erästä galleriänkävijää lainatakseni: *Noinko naiset muka miehistä puhuvat? En minä ainakaan.*

Kuva 13 *Miska Allosen* ottama kuva avajaisista Mältinrannassa 4.3.2016.

Pidän tärkeänä sukupuolittuneen keskustelun ja sen synnyttämien normien ja ennakkoletusten tunnistamista ja purkamista niin kuvataiteen kautta kuin yhteiskunnassa ylipäätään. Kuhnurissa materiaalivalinta on myös keskustelunavaus. Huovuttamisen ja villan myötä käsityöaspekti puhuu mieheyden ja naiseuden eroista, sekä historiasta. Huovutustekniikka ja sen materiaaliset ulottuvuudet luovat monenlaisia epäsuoria mielleyhtymiä pehmeistä arvoista ja parhaillaan tapahtuvasta maskuliinisuuden

muutoksesta. Yksi näyttelykävijöistä kommentoi minulle materiaalin luovan rinnastuksen, jossa maskuliinisuus on perinteisen käsityön tapaan käymässä nyky-yhteiskunnassa tarpeettomaksi muinaismuistoksi menneisyydestä. Miehenä ja taiteilijana tekemäni materiaalinvalinta on myös konkreettinen teko, joka tulee osaksi keskustelua yhteiskunnallisesti sallituista tavoista olla mies. Miehenä käsitöiden tekeminen on yhtä vahva poikkeama kuin aiemmin vaikkapa naiskuvanveistäjä kiven ja graniitin parissa. Tässä kohtaa sukupuolittunut kulttuurimme näkyy selvärajaisena, sillä yhä peruskoulusta lähtien lapset jakautuvat käytännössä sukupuolensa mukaan miesten ja naisten käsitöihin, puu- ja tekstiilityötunneille. Ainakin itse huomasin olevani yksin todella pienessä vähemmistössä valitessani toistuvasti tekstiilikäsityöt peruskoulussa. Siinä missä naiset ovat aktiivisesti taistelleet oikeudestaan tehdä minkä alan töitä vain ilman erityistä leimautumista tai ennakkoluuloja miesten osalta tämä keskustelu on osin vielä käymättä.

Kuhnuri asettuu nykytaiteen kontekstissa jo aiemmin esittämiäni mieskuvausten ja esittämistapojen rajapinnalle. Tavallaan se on miestaiteen ytimessä, vaikka pidän tällaista karsinointia kuvataiteen ambivalentissa maailmassa räikeän keinotekoisena, turhana ja katsojaa aliarvioivana. Teokseni puhuu kuitenkin suoraan miesten määrittelmästä ja kommentoi ennen muuta sitä miltä keskustelu sukupuolesta ja sen *määräämistä* ominaisuuksista tuntuu ja näyttää. Tietenkään sekään ei kata kaikkea suomalaisista miehistä käytävää keskustelua kaikilla mahdollisilla alustoilla vaan on tietoinen kärjistyksen yhdenlaisesta keskustelukulttuurista. Teokseni ei ole vapaa miehen kuvaamisen tavoista ja perinteistä, kuten en itsekään ole vapaa *miestaiteilijuudestani*. Haluan kuitenkin ajatella, että hahmo, jonka loin on tekemäni tutkivan työn tulos: internetin kommentointikulttuurista löytämäni suomalaisen miehen piirteiden tilallinen representaatio. Tunneköyhyys, seksuaalinen kyvyttömyys ja alisuoriutuminen eivät vastaa omaa mieheyden kokemustani vaan rajatussa keskustelukulttuurissa toistuvia oletuksia. Teoksessa ääneni taiteilijana onkin äänekkäiden kommenttien ja mieshahmon välissä. Se on hienovarainen vastalause räikeitä yleistyksiä, ylilyöntejä ja kärjistyksiä ruokkivaa keskustelukulttuuria vastaan ja puolustuspuheenvuoro itsemäärittelyoikeuden puolesta.

5 SELVIÄÄKÖ SUOMALAINEN MIES?

Ei selviä sellaisenaan. Tämän voivat todeta yhtä hyvin minä kuin sukupuolentutkijat, psykologit ja *vauva.fi*:n kommentoijatkin. Miehet ovat kriisiytyneet niin monenlaisten eri vaatimusten alle, että perinteinen maskuliinisuus korisee henkitoreissaan. Toisaalta kenellä tahansa miessukupuolta edustavalla suomalaisella saattaa mennäkin kysyttäessä ”ihan hyvin” ja kriisittömästi, vapaana ennakkoluulojen tuottamasta ahdistuksesta. Kriisiytyntä saattaakin olla vain keskustelukulttuuri, mainosmaailman kuvankauniiden miehenmallien, tasa-arvon ja sukupuolisensitiivisten päiväkotien sekä miesasialiikkeiden vaaliman perinteisen maskuliinisuuden renessanssin ristitulella. Miehet, jotka kokevat tämän keskustelun ihollaan ovat niitä joille suomalaisen miehen kriisi on totta. Ristiriitaisten vaatimusten ja turhautumisen myötä on helppo suunnata syyttävä katse kohti vastakkaista sukupuolta ja aloittaa vihainen internet-kirjoittelu. Samaan ratkaisuun voi päätyä miesten roolipaineista ja niiden seurauksista tuskastunut nainen. Miehen kriisissä on yhtä lailla kysymys myös naisen kriisistä.

Sukupuolikysymyksissä suomalainen kulttuuri näyttäytyy vielä verrattain konservatiivisena pitäytyessään osin perinteisen miehen mallin takana, jonka saattaa kyllä havaita natisen liitoksistaan monenlaisten paineiden alla. Suomalaisen miehen identiteetti mahdollisine kipukohtineen on kytköksissä maskuliinisuuden murrokseen ja muuttuviin mieheyden vaatimuksiin maailmalla. Vaikeus hyväksyä muutoksia mieskuvassa, hyväksytyissä tavoissa olla mies tai sopeutua niihin voi johtaa vastareaktioon, jossa konservatiiviset arvot nostetaan jalustalle ja niitä peräänkuulutetaan kovin sanakääntein. Suomalainen mies koetaan uhanalaiseksi ja sitä käydään puolustamaan.

Sekä nykytaide moninaisissa ilmenemismuodoissaan että sensuroimaton anonyymi internet-keskustelu ammentavat aika ajoin samasta myyttisestä suomalaisen miehen stereotypiasta ja vahvistavat jo olemassa olevia oletuksia. Myös taiteen kentällä sukupuoli korostuu osin yhtä keinotekoisena konstruktiona kuin ympäröivän yhteiskunnan määritelmässä ja oletuksissa. Postmodernissa yhteiskunnassa ja sen vahvoissa tasa-arvopyrkimyksissä mieheys saatetaan nähdä yhä problemaattisena ja samalla maskuliinisuuden perinteiset vaatimukset ja tuottumisprosessi näyttäytyvät edelleen selkeärajaisempina. Toisaalta perinteinen maskuliinisuus pirstaloituu ja kätkeytyy erilaisten mies- ja sukupuoli-identiteettien esityksissä ja on enää harvoin

havaittavissa sellaisenaan. Myös aika ja vallitsevat sukupuoliset ja seksuaaliset normit asettavat puitteet mieheyden tulkitsemiselle teoksissa. Ristiriidat ja konfliktit ympäröivän yhteiskunnan kanssa tuovat näkyviin rajapintoja ja kertovat niin taiteen tekijöille kuin katsojillekin mikä on suomalainen mies, miten sitä tulee esittää ja missä kontekstissa. Perinteisen surkean ja saamattoman suomalaisen miehen, synkän väkivaltaisen alkoholistin, kovanaamaisen karun äijän tai rehvastelevan panomiehen rinnalle soisi mahtuvan muutakin. Onneksi nykytaiteen tekijöistä löytyy niin vastakarvaan tekijöitä kuin perinteisen mieskuvan ja maskuliinisuuden toisintajiakin. Nykytaide yhtäältä rikkoo ja avartaa, toisaalta luo ja toisintaa jo olemassa olevia suomalaisen miehen representaatioita. Valmiita vastauksia tai tulkitsemistapoja se tarjoaa harvemmin.

Itse seison *Kuhnurin* rinnalla yhtä aikaa vapautta tavoittelevana taiteilijanalkuna, toisaalta mieheyttäni arjessa lukemattomilla tavoilla toisintavana yksilönä. Tiedostan jatkuvan ristiriidan siinä mitä teen, koen ja näen ja siinä mistä pyrin vapautumaan, mistä haluan taiteellani puhua. Sukupuoli on paitsi biologian määrittämä, myös kasvaessa opittu sosiaalinen ja kulttuurisidonnainen käyttäytymismalli. Mitään tyhjentävää, universaalisti paikkansapitävää totuutta ei ihmisen sukupuolisuudesta tai sen kokemisesta voi sanoa. Silti jatkuvasti kiinnitämme huomiota juuri sukupuoleen, sen ulkoisiin merkkeihin ja jäsenämme maailmaa ympärillämme jakamalla sen kahtia. Itse koen sukupuolen lopulta olevan vain lukemattomista pienistä palasista, oletuksista ja lausumista kokoonkyhätty hauras osa identiteettiä. Mieheys tai naiseus syntyy keskustelussa, sanallisessa ja sanattomassa viestinnässä, sekä asioiden uudelleenmäärittelyssä ja vertailussa. Ihmisinä rakennamme koko ajan käsitystä itsestämme yksilöinä ja yhteisöinä sen mukaan mitä meistä sanotaan ja miten meidät määritellään. Koska kommunikoimme nykyään niin monella eri tasolla, internetissä, kasvotusten, erilaisissa rooleissa tai anonyymisti, on tärkeää pysähtyä miettimään mitä viestitään, miten ja missä yhteydessä. Haluaisin nähdä enemmän rehellistä ja avointa keskustelua kuin yksipuolisia vihaisia nimettömiä tilityksiä ja solvauksia. Siitä myös teoksessani ja lopputyössäni on pohjimmiltaan kysymys.

LÄHTEET

Badinter, Elisabeth (1993) Mikä on mies?. Jyväskylä: Vastapaino.

Halmetoja, Veikko (25.3.2009) Yksi nainen vastaa kymmentä miestä. Helsinginsanomat.fi. Luettu 13.12.2015.

<http://www.hs.fi/arviot/n%C3%A4yttely/a1395643631244>

Hirvi-ijäs, Maria (2014) 22 Tapaa: taiteellinen ajattelu suomalaisessa nykytaiteessa. Porvoo: Parvs Publishing.

Hirvonen, Reima Juhani. Essee: Kalha, Harri (2010) This is my Sauna. Helsinki: Art Print Oy.

Iltasanomat.fi (24.11.2009) Sofi Oksanen haukkui suomalaiset Tanskassa. Luettu 9.12.2015

<http://www.infopankki.fi/fi/tietoa-suomesta/perustietoa-suomesta/kulttuurit-ja-uskonnot-suomessa/suomalainen-tapakulttuuri>

Infopankki.fi. Tietoa Suomesta (19.09.2014) Luettu 9.12.2015.

<http://www.infopankki.fi/fi/tietoa-suomesta/perustietoa-suomesta/kulttuurit-ja-uskonnot-suomessa/suomalainen-tapakulttuuri>

Jokinen, Arto (2000) Panssaroitu maskuliinisuus. Tampere: Tampereen yliopistopaino.

Jokinen, Arto (2003) Yhdestä puusta. Maskuliinisuuksien rakentuminen populaarikulttuureissa. Tampere: Tampereen yliopistopaino.

Kalha, Harri (2006) Häpeän kiiltokuvia. Taide-lehti 4/2006. Luettu 5.12.2015.

http://www.taidelehti.fi/arkisto/taide_4-06/artikkelit_4-06/hapean_kiiltokuvia

Toim. Karvonen, Kirsti (2011) Ars Fennica 2011: Anssi Kasitonni. Helsinki: Henna ja Pertti Niemistön Kuvataidesäätiö Ars Fennica.

Kivirinta, Marja-Terttu & Rossi, Leena-Maija (2009) Luontoa ja luonnotonta – (Un)naturally. Miestaidetta uusin silmin. Helsinki: Like.

Toim. Kotro, Arno & T. Sepponen, Hannu (2007) Mies vailla tasa-arvoa. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Laasanen, Henry (22.11.2014) Monikulttuurisen miehen edut. Luettu 5.12.2015.

<http://www.terve.fi/blogit/henry-laasanen/monikulttuurisen-miehen-edut>

Miksi miehet ovat niin perseestä. Keskusteluketju Vauva.fi-foorumilla.

Aloitettu 20.11.2012. Luettu 5.12.2011.

http://www.vauva.fi/keskustelu/1729379/ketju/miksi_miehet_ovat_niin_perseesta

Mailer, Norman (1971) The prisoner of Sex. Laffont.

Parant, Mirjami (28.9.2015) Suomen miehen arvot ei muutu. Luettu 9.12.2015.

<http://mirjamiparant.puheenvuoro.uusisuomi.fi/203659-suomen-miehen-arvot-ei-muutu>

Schwichtenberg, Cathy (1992) *The Madonna Connection: Representational Politics, Subcultural Identities, and Cultural Theory*. Cultural Studies Series. Westview PR

Sauri, Pekka (1998) *Hyvä mies*. Juva: WSOY.

Toim. Shakya, Hannamari (2014) *Side/ Bond, Musta taide 1/4*. Helsinki: Aalto ARTS Books.

Vähäkylä, Liisa (2011) *Kahden kerroksen miestaidetta*. *Voima* 5/2011. Luettu 5.12.2015.

<http://uusi.voima.fi/artikkeli/2011/kahden-kerroksen-miestaidetta/>

KUVALUETTELO

Kuva 1 Antti Laitinen. Bare Necessities. 2002. Yksikanavainen video.

Kuvalähde: Hirvi-ijäs, Maria. 2014. 22 Tapaa: taiteellinen ajattelu suomalaisessa nykyaikaisessa taiteessa. Porvoo: Parvs Publishing.

Kuva 2 Anssi Kasitonni. Kylän suurin kypärä ja letku letkeä. 2009.
Teippituloste, neonputki. 190 x 180 11 cm.
Nykytaiteen museo Kiasma.

Kuvalähde: Toim. Karvonen, Kirsti. 2011. Ars Fennica 2011: Anssi Kasitonni.
Helsinki: Henna ja Pertti Niemistön Kuvataidesäätiö Ars Fennica.

Kuva 3 Jouko Lehtola. Nalle sarjasta Marked Skin. 1999.
C-printti. 80 x 100 cm.
Nykytaiteen museo Kiasma.

Kuvalähde: Granö, Veli & Honkanen, Martti & Pirtola, Erkki. 2000. Itse tehty elämä –
ITE DIY Lives. Helsinki: Maahenki, Maaseudun sivistysliitto.

Kuvat 4–5 Juuso Westerlund. Valokuva sarjasta Roskasakki. 2014.

Kuvalähde: Toim. Shakya, Hannamari. 2014. Side/ Bond, Musta taide 1/4. Helsinki:
Aalto ARTS Books.

Kuva 6 Harri Pälviranta. Guns at Home # 7 sarjasta Guns at Home. 2004-2006.
Mustesuihkutuloste. 60 x 60 cm, 2007.

Kuvalähde: Kivirinta, Marja-Terttu & Rossi, Leena-Maija. 2009. Luontoa ja
luonnotonta – (Un)naturally. Miestaidetta uusin silmin. Helsinki: Like.

Kuva 7 Tom of Finland eli Touko Laaksonen. 1968.

Kuvalähde: Toim. Riemschneider, Burkhard. 2002. Tom Finland. The Art of Pleasure.
Taschen,

Kuva 8 Reima Juhani Hirvonen. Yksityiskohta Galleria Rajatilan näyttelystä.
2008. Taiteilijan kuvaama.

Kuvalähde: Hirvonen, Reima Juhani. Essee: Kalha, Harri. 2010. This is my Sauna.
Helsinki: Art Print Oy.

Kuvat 9–11 Taiteilijan ottamia kuvia teoksen prosessista ja installaatiosta.

Kuva 12 Miska Allosen ottama valokuva avajaisista Mältinrannasta 4.3.2016.

LIITTEET

Liite 1. Teostiedot

Kuhnuri

2016

Tekstiiliveistos, ääni

Veistoksen materiaalit:

Huovutusvilla, seulaverkko, rautalanka, vaahtomuovi

Ääniraitojen yhteenlaskettu kesto: noin 15 min, 30 s

Teoksen yhteyteen kuuluu englanninkielinen 16 sivua käsittävä julkaisu, jossa ääniraitojen sisältö on esillä kuvakaappauksena alkuperäisestä yhteydestään sekä käännettynä englanniksi.

Liite 2. Teosteksti

Suomalainen mies ei puhu, mutta hänestä puhutaan. Vauvafoorumeilla, nettilehtien marginaaleissa ja anonyymien ulostuloissa normitetaan ja tuotetaan sukupuolta. Pohjoisen valkoinen heteromies rötköttää hiljaa kehossaan, hauraana ja särkyvänä olentona. Hän kuuntelee. Miten pukeudutaan mieheksi, menestyjäksi, voittajaksi? Ympäröivästä äänimaisemasta tulvivat kriisiytyneen mieskuvan monet puolet; passiivisuus, muukalaisviha, kommunikaatio-ongelmat, tulehtunut parisuhde, pihitys ja loppuun palaminen.

Vaimoni rakastaa minua. Ei sano sitä koskaan, mutta tiedän sen. Hän haluaa, että olen kotona ja poissa silmistä, maksan laskut ja kannan ruokaa kaupasta, teen puolet kotitöistä ja kaikki miehelle kuuluvat työt, hoidan lapsia kun ovat sairaana ja muuten en ole heidän lähelläkään, pidän häntä lähelläni aina silloin kun hän on sairas tai töissä on ollut kamalaa, hän haluaa minun haluavan seksiä vain hänen kanssaan hänen ei kuitenkaan haluamatta sitä minun kanssani. Mutta tiedän, että hän rakastaa minua, koska hän ei ole vielä koskaan sanonut että ei rakastaisi minua. Jos kosketan häntä olkapäälle, on se hänelle lääppimistä. Jos koitan antaa pusun niskaan niin olen etova niljake. Jos en huomioi häntä mitenkään olen välinpitämätön p..ska. Jos kysyn rakastaako hän minua niin hän kysyy onko joskus muuta väittänyt. Meillä on onnellinen avioliitto, vielä muutaman vuoden kun pienet kasvaa. Siihen asti vaimoni tarvitsee minua. Sitten hän ottaa avioeron eikä rakasta minua enää.

(Iltasanomat.fi Seksi & Parisuhde-osion lukijan kommentti)